

Method Zavoral:
VÍROU KU ŠTĚSTÍ.

Druhé vydání.

V PRAZE.
NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ
GUSTAV FRANCL.

„Nihil obstat.“

Dr. Ant. Podlaha.

IMPRIMATUR.

Pragae 2. Apr. 1913.

*† Norbertus Schachinger,
abbas gener.*

*Dr. Joannes Sedlák,
vicarius generalis.*

PAMÁTCE SVÝCH RODIČŮ

POSVĚCUJE

AUTOR.

Jest jeden Bůh.

»Tentof pak jest život věčný, aby poznali Tebe, jediného Boha pravého, a jehož jsi poslal, Ježíše Krista.«

(Jan 17, 3.)

Život věčný, t. j. blaženost věky trvající, i toto pozemské žití odleskem nebeské záře oblažující, je podmíněna znalostí Boha a Syna Jeho, Ježíše Krista!

Vážné, nesmírně důležité slovo, drazí přátelé! Učení Kristovo, jež by svět tak rád zapomněl, znešvařil, zničil a zmařil, jest podmínkou věčného života. A bez něho není štěstí, není klidu a není pokoje ani míru pro žádné srdce lidské!

Drazí křesťané! Cítíme všici až příliš, jak trudné a smutné jsou doby, v nichž žijeme. Jakoby v samých základech otřesena byla lidská společnost, jakoby odtud byli odlétli na vždy a zcela všici ti andělé Boží, jimž jméno Mír, Pokoj, Milosrdenství, Soucit, Opuštění a především účinná Láska! Vše jakoby v nejbližší chvíli v trosky sřítiti se mělo, protože vikláno bylo až příliš dlouho a příliš lehkovážně kamenem úhelným, kamenem základním, jenž světy drží a blaženost podmiňuje: znalostí Boha a Syna Jeho, Ježíše Krista.

Duše lidská jest k smrti uštvána a umdlena. Cestu k nebi, své pravé vlasti, jakoby již navždy zapomněla — a zde pro ni není místa, není klidu, není štěstí. V zaslepenosti své sama se uzavřela v toto úzké, těsné vězení pomíjejícího světa, — a nyní hyne a zoufá v žaláři, jež uzamkla vlastní rukou před blaživým, zářivým paprskem milosti boží!

Staletá kletba nese již hrůzné, kleté ovoce. Bylo bojováno příliš usilovně, příliš vydatně a příliš dlouho proti všemu, co má na sobě pečeť boží, bojováno slovem, perem i štětcem — což divu, že výsledek se již dostavil ?

Hřešilo se jistě v ohledu tom příliš dlouho, když dnes, drazí moji, i ti, kteří to s opravou společnosti lidské jinak dobře a poctivě myslí, vidí spásu a nápravu jediné a především v tom, když náboženství bude, ne-li zcela odstraněno, alespoň zcela soukromou záležitostí prohlášeno. — Kdo vinen, se nechci ptát. S tohoto místa a v tak posvátné době nechci, aby padaly výčitky, ať již proti komukoliv. Také nedoufám, že u nevěrců svými slovy úspěchů docílím. Přátelé drazí — nebyl to rozum, jenž od Boha je odvedl, a proto se také nikdy nepodaří pouze rozumovým důvodům je opět k Bohu přivést. Ve chvíli, kdy vašeň plane v srdci i v očích, slovo kazatelovo vzbudí jen jedinou ozvěnu: posměch a potupu !

Ale k vám chci mluvit, přátelé moji, k vám, jež vídám na tomto místě kolem sebe po celý rok, k vám, jimž chrám Páně až podnes je místem útěchy, zotavení, povznesení a povzbuzení, kteří sem zanášíte kříže svých útrap, starostí, soužení a svízelnů, abyste u kříže Kristova je posvětili a lehčími učinili; k vám chci mluvit, kteří s vděčnými slzami i růže štěstí sem rádi nosíte, jež dobrotivá ruka Boží na vaši cestu nasykala.

K vám budu mluvit, protože se o vás bojím a chvěji, protože vím, jak snadno ve chvíli smutku, bolesti a hoře pohled k nebesům se zkalí, a černá tma beznaděje člověku i nejjasnější hvězdu zastrítí dovede: hvězdu víry v živého, jediného, věčného Boha !

O Bohu tom a potřebě náboženství chci mluvit k vám, ne proto, abych vám jsoucnost Boží teprve dokazoval, ale spíše, abych víru v Něho utvrdil, pochybnosti, jež v rozrušené době maně vzkličí v hlavě, zaplašil, a pokud dá Bůh požehnání slovům mým, i síly vám dodal na další cestu životem !

I.

Drazí křesťané! Jest opravdu nad námi jeden Bůh, věčný, nekonečný, bytost tak zcela jiná než veškeré bytosti světa, jest nad námi někdo, jenž všechno stvořil, vše zachovává a řídí?

Není otázky ve světě důležitější; na správné odpovědi na ni všechno závisí. Náš život, naše dychtění, naše boje, naše vědění, odříkání, utrpení — slovem, veškery nekonečně rozmanité city a dojmy, jež hýbou srdcem a duchem lidským, mají jen tehdy smysl, účel, oprávnění, je-li Bůh.

1. Víím, drazí přátelé, že bych z úst vašich na otázku onu slyšel odpověď jednomyslnou a dali byste ji se zářícím zrakem a plesajícím srdcem: Bože náš! Co by z nás bylo, jak hrůzným peklem byl by nám svět a jak strašlivým břemenem celý život, kdybychom nevěřili, ne — kdybychom nevěděli, že jsi, Ty věčný, nekonečný, plný slitování!

Prožili jsme chvíle útlého dětství, ony rajske, dávno ztracené chvíle, kdy udivený dětský zrak náš viděl kolem sebe jen samý květ a jas a zář, kdy srdce bilo v prsou tak tiše, tak šťastně a pokojně, jakoby nikdy vášeň a zklamání, smělé touhy a utrpení neměly je rozvířiti v samém nitru. Tehdy jsi nám byl nejbliž, věčný Bože náš, ač jsme Tebe nechápali, ač rty naše, až posud čisté a nevinné, prostičká slova modlitby sotva vysloviti dovedly. A vzrostli jsme, v mladých, bujarých hlavách tisícere, smělé plány, v mladých vřelých srdcích plno čarovných snů a tužeb. Duch žíznil po vědění, a srdce toužilo každým tlukem svým po radosti a štěstí. Jak bylo jasné a zářivé a plno úsměvu nebe našeho žití! V té době snad jsme Tebe zapomněli; mladistvé oko vidělo kolem sebe tolik růží a tolik světla, že necítilo potřeby hledati Tebe!

A pak? — Pak na nebe naše navěsily se hrůzné, děsné mraky, ledový vítr zklamání spálil v srdci kde jaký květ, urval duši kde jaký sen, přišly zkušenosti, po nichž odvykli jsme si bezstarostnému smíchu, a oko naše po prvé poznalo, jak palčivé a hořké jsou slzy zoufalství. Co by z nás bylo, Ty věčný, nesmírný

a plný slitování, kdybychom právě v oněch hrozných dobách byli nevěděli, že jsi opravdu, že nás vidíš i v našem ponížení i v našem hoři!

A vy, kteří octli jste se již na sklonku života, jimž veškery boje a snahy let minulých připadají spíš jen jako sen, kteří nemáte už ani plánů ani přání — vy byste dodali: Jak by nám bylo, kdybychom nevěděli, že k Tobě jdeme a s Tebou se sejdem, věčný Otče náš!

2. Tak mluví cit váš, drazí přátelé, a co dí váš rozum na otázku: „Jest jeden Bůh?“ K otázce té bylo napsáno již tolik odpovědí, že by kolik životů lidských nestačilo na jich přečtení. — Nejbystřejší hlavy, nejvýtečnější duchové napjali nejlepší síly své, aby v knihách, jimž věnovali celý život svůj, dokázali, že opravdu Bůh jest.

Těch knih neotevřeme, drazí moji, ale v knize budeme čísti, již sepsalo všemocné slovo boží, v knize, jejíž písmena jsou hvězdy, hory i nepatrné květy, a jejíž listy jsou jednotlivá staletí. — Kolem sebe se rozhlédněme a příroda celá nám burácením hromu, jasným světlem hvězd, šuměním větru i vůní květin dá odpověď: „On učinil nás a ne my sami sebe“ (Žalm 90, 3.). Celá příroda zná jen jedinou řeč, a smysl její vyjadřuje Job: „Zeptej se jen zvířat a naučí tebe: a ptactva nebeského a oznámí tobě. Mluv zemi a odpoví tobě a vypravovati budou tobě ryby mořské. Kdož neví, že všechno to ruka Hospodinova učinila?“ (Job 12, 7—9.)

Po lopotné práci denní jste kolikrát za vlahé, letní noci vyšli si před dům. Ruch denní umkl, i v hlavě vaší nepokojné plány a v srdci vířící tužby i city jakoby usnuly, a zrak váš zahleděl se vzhůru k noční, letní obloze. Jak jest nesmírná, hluboká, tajuplná! A na černé půdě její tisíce zářivých, lesklých, mihotavých světél až zrak přechází. Nuže, drazí přátelé, ve chvíli takové ničím že se nerozechvěla duše vaše? Nezdálo se vám, jakoby jí křídla rostla, jakoby již již vznésti se měla výše, v ony klidné, šťastnější kraje, kde neznají závisti, zloby, výsměchu, bezcitnosti, kde ničeho nevědí o tom, co nám tu srdce kolikrát do krve zra-

nilo? Nikdy že jste nepocítili, jakoby s padající rosou večerní padala ve vyprahlou duši jiná rosa, rosa nebeská, až zvlhly oči tichým štěstím a v srdci zklamáném se znova rozvinul čarovný květ naděje a útěchy?

Ne, to není klam, drazí přátelé, ve chvíli takové Bůh stojí blízko u duše vaši a proto v ní umlká nepokoj a beznaděje. Ve chvíli té cítili jste blízkost lásky a milosrdenství Božího!

A zdaž napadlo vás, že každá z těch třpytivých hvězdiček, zdánlivě nepatrných a drobných, jakoby to byly jen zářivé oči nebešťanů, hledících plny soustrasti na naše snahy a boje, že každá z těch hvězd je ohromným světem, mnohem větším než naše země? A tyto nesmírné světy že krouží v neobsáhlém prostoru světovem po celá tisíciletí v přesně určených drahách, a naše země, jež mnohému z lidských ubožáků vyplňuje opravdu celou duši a celé srdce, že ničím není než maličkou planetou, obíhající v přesné dráze kolem slunce? Při myšlence té zdaž nekonečný obdiv nezaplavil duši vaši a v němém úžasu nezachvělo se srdce?

Tedy, drazí přátelé, cítili jste blízkost všemohoucnosti boží! Ta zář i ohromující velikost těles nebeských volá k duši naší: „Dílem Jeho rukou jsme!“ „Slovem Hospodinovým nebesa utvrzena jsou, a dechem úst Jeho všecka moc jejich“. (Žalm 32. 6.)

A naše země? Drazí přátelé! Bylo mi popřáno viděti značný kus světa; byly chvíle, kdy plul jsem po vlnách jezera, jehož břehy jsou líbány paprsky již téměř jižního slunce, plul jsem po nekonečné hladině mořské, stál jsem na horách, kde kol do kola, zdánlivě na dostřel blízko, byly nakupeny majestátní, až příšerně velebné spousty ledovců: nuže ve chvílích takových, ať již kolem mne v tisícere rozmanité kráse se rozvíjely jižní rostliny — ať užaslý zrak vpíjel se v nevyličitelné krásy moře, či sám a sám na vrcholu hory díval jsem se v němé bázni v obrazy, v nichž příroda se jeví v nejkрутější, nelítostné, hrozivé podobě — konečný výsledek dojmů všech byl obdiv nad všemocnou rukou boží.

A netřeba k tomu účelu ani do cizích krajů zalétati. Vše, co kolem nás se hýbe, kvete a roste, vše spojuje svou vůni i zpěv i pohyb v jediné jásavé Hosanna všemocnému Tvůrci. Prostinké stéblo trávy, lehounký popěvek ptačí, bzukot mušky na výsluní poletující — co tu zázraků, převyšujících veškeré umění lidské!

A co mám teprve říci o člověku, koruně tvorstva? Nechci ani mluvit o těle lidském, neřeknu ani, že již pouhé zrození jeho, jeho vzrůst, každý pohyb, každé slovo, každý pohled jest zázrakem, vymykajícím se neúprosně všemu poznání lidskému — ale na duši lidskou obracím vaši pozornost.

Bože můj! čeho všeho schopna je duše lidská, čím vším rozechvěje a rozvíří se srdce lidské. Duše lidská schopna lásky k Bohu tak velké, že s písní na rtech a se zrakem blaženosti zářícím vchází dívka či jinoch, kmet či stařena do římského amfiteatru, aby zardouseni a roztrháni byli divokými šelmami.

Schopna obětavosti pro svůj rodný jazyk a pro národ svůj tak hrdinské, že žádná obět není přílišnou, že dovede pyšniti se ranami, jež utržila v boji za svatá práva jeho.

Schopna soucitu s veškerou bídou lidskou tak hlubokého, že dělí se o poslední sousto s chudšasem, že sedá k lůžku morem nakaženého, že hledá a sbírá osiřelé, opuštěné, nešťastné a zavržené, aby je učila, povznesla, zušlechtila a zachránila!

A zároveň drazí přátelé to srdce lidské schopno tak velké lakoty, že za třicet stříbrných prodá Pána a Mistra; tak velké zuřivosti, že v obličej plije a trním korunuje samého Spasitele; schopno tak hrozně zášti, že na kříž přibíjí Spásu světa — a kdy hrůzou samo slunce se zatemňuje a skály pukají — dovede hýřit v šíleném plesu kolem zkrvavělého kříže Kristova!

Přátelé drazí, malé srdce lidské dovede milovati i nenáviděti Boha — a to mne větším plní úžasem než veškera nádhera, krása, soulad a půvab celého světa!

Soulad a půvab světa! Draží přátelé smím opravdu tak mluvit? Ano, lesklé a zářivé jsou hvězdy nebes, tisícerými barvami se stkví a směje jarní příroda, vzduch plný je vůně a popěvků, ale — smím zapomenouti, co v tom širém světě teče denně horkých, zoufalých slz, co tu křivd, útisků a bezpráví, co tu zášti a krutosti, co lidí v nejvyšší bídě žijících a co jiných nejvyššímu přepychu se těšících, přepychu, zakoupenému lichvou, vydíráním, krutým využitím a zneužitím sil chudiny?

Ne, nezapomněl jsem, ale táži se vás, draží přátelé: Je to Bůh, jenž je vinen vši tou nezměrnou bídou lidskou? Nejsme to nejčastěji my sami, kteří s takovou dychtivostí sbíráme trní, abychom věnc z něho uvitý vtiskli hluboko ve ztýranou bratrovu tvář? Ne Bůh, jenž jest Lásk a, ale hřích, v němž je kletba, ten změnil původní ráj v údolí slz! A já jdu i dále a tvrdím, že i ta bída, to tisíceré utrpení lidské je hlasitým dokladem, že musí býti někdo, všemohoucí, milosrdný a plný soucitu, kdo sílí a těší, léčí ztýrané srdce lidské, aby nepodlehlo, aby nezoufalo!

Svět kolem nás, srdce v našich prsou i rozum v hlavě naší volají souhlasně: Jest jeden věčný, nekonečný Bůh!

II.

Draží přátelé! Všemohoucí ruka Boží zapsala své jméno taHy tak jasnými, zřejmými a věčně nesmazatelnými do přírody celé i do srdcí lidských, že nebylo a není národa, v němž by jakési vědomí, jakási představa o vyšší bytosti nebyla zjistitelná. „Řekl nesmyslný v srdci svém: Není Boha!“ (Žalm 13, 1.)

Ovšem, vidíme-li divocha, klanícího se v němém strachu svému fetiši, kousku dřeva, kamenu, ještěrce, hadovi; vidíme-li vzdělané Egypťany, jak pláčí a truchlejí nad zdechlým býkem Apisem, nejvyšším svým božstvem, čteme-li o tom, jak rodičové na rozžhavené lokty měděné sochy Molochovy kladli živé děti své, aby hrůznými mukami jejich vykoupili vlastní vinu; víme-li dále, že nejvzdělanější národ, staří Řekové, čí-

tali svých bohů a bohyň do tisíců, že každý hřích a každá nepravost měla u nich svého boha, — pak hluboký smutek musí obestříti mysl při vzpomínce, kam až klesnouti může člověk, od Boha byv opuštěn, sám sobě ponechán!

A přece, drazí přátelé, ještě neskonaleji smutnější jest pomyšlení, že i dnes, kdy již téměř dva tisíce let uplynulo od chvíle věčně požehnané, kdy v mukách nevýslovných dotlouklo pro nás na kříži srdce nejlepší, zmatek v lidských duších je větší než kdy byl, poměry rozervanější, sociální bída krutější a uštvané lidstvo, hledající vysvobození a přemýšlející o prostředcích, volí za první článek osvobozujícího programu heslo: „Ani Boha ani pána!“

Jakže? drazí přátelé! Evangelium lásky hlásá se ve světě po dva tisíce let, ne slovy jen ale i skutky. Krev na Golgotě za spásu lidí prolitá nebyla jedinou. Milionové obětovali své nejlepší síly, každý záchvěv srdce, každou myšlenku ducha, zřekli se pohodlí, radosti, statků, padali pod sekerami katů, umírali v zubech dravců, obětovali mládí i život v nemocnicích, na bojištích, v krajinách pohanských, odpouštěli nepřátelům, žehnali katanům! A to světlo evangelia je tak mocné, že dovede prozářiti a osvítiti i nejtemnější propasti lidské bídy a zoufalství — tak žhavé, že pod paprsky jeho roztaje i ledová kůra lidského sobectví, pýchy i nepřátelství, tolik útěchy v něm, že i temný jícen hrobu se mění v bránu do věčné blaženosti — a toto evangelium dnes že pohozeno, potupeno, to evangelium že dokonce za zdroj a příčinu lidského neštěstí prohlášeno?

Drazí přátelé! Mezi pohany není národa, jenž by o Bohu nějakého, byť sebe temnějšího neměl poňeti, a mezi křesťany vystávají celé řady, ne — již celé armády lidí, od hochů sotva škoře odrostlých až ku starcům nad hrobem stojícím, již vzdorně a zarputile slovem i životem hlásají: „Není Boha!“

Jest tomu tak, moji drazí, ale vězte, že právě život těchto ubohých jest jedním z nejsilnějších důkazů, že ještě žije ten starý Bůh, a ruka Jeho že do-

sud nezkrácena! I tito lidé musí na konec vyznati, že jest živý Bůh. Není to láska, jež k vyznání je vede; k němu přinutí je trestající ruka Boží!

O věřte mi: smělé, rouhavé slovo brzy umře na rtech lidských, jakmile ruka Boží člověka se dotkne! Těch Julianů, již ranění na smrt volají zděšeně: „Zvítězil jsi, Galilejský“, najdete v životě k nesečení. Boj proti Bohu dá se vésti jen dotud, dokud člověk nepoznal, jakou prázdnou, hroznou, vyhanou bajkou je to lidské štěstí, dokud krví svého srdce nezaplátil svou dětinskou důvěru v lidské přátelství, v lidský soucit, dokud v mladé, nezkušené hlavě na tisíce vábivých snů, a v duši neušlapán bezcitnou nohou veškerý květ; dá se bojovat proti Bohu, dokud On, shovívavý a milosrdný, mlčí a čeká!

Ale zahřmí-li v duši hromem neštěstí, ozáří-li bleskem trestů svých všechnu tu schátralost a ničemnost všeho, v co člověk věřil, v co doufal, co každým tlukem svého srdce miloval, — pak, o pak jistě vyrazí z úst člověka až ku hvězdnému trůnu Jeho zoufalý výkřik: „Bože můj, věčný, milosrdný Bože!“

Jest jeden Bůh! Tak volá v jáсотu naše srdce, o tom přesvědčuje nás vášněmi nezkalený rozum, a na poznání tom závisí veškeré lidské štěstí, protože z něho prýští veškerá mravní hodnota člověka.

Sledujte jen člověka po všech křivolakých cestách, které vedou až k zapření Boha, abyste pochopili. Nechci mluvit o těch politování hodných tvorech, nad jichž kolébkou nebděly oči zbožné matky, jimž čelo nikdy nežehnala ruka zbožného otce: tam není divu, když vášně propukly v srdci, že myšlenka na trestajícího Boha ani k hlavě nepřilétla. Ale pozorujte děti zdárně vychované — a konečně draží přátelé, jen zcela poctivě a upřímně zamyslete se nad vlastní minulostí svou, a co najdete? Do duše dětské něžnou, starostlivou rukou vloženy celé poklady živé, účinné víry, a víra ta vzpučela v rajske, bohaté květy. Nastane životní boj. Teskně a s bolestí propouští matka milované dítě v cizí svět, ale jasné oko jeho, v němž hvězdy nebes se shlíží, jest jí zárukou a útěhou;

spoléhá na modlitbu svou, jíž denně neviděna bude chrániti dítě své. A mine krátkých několik let — a srdce ono zpustošeno, zničen a spálen v něm kde jaký květ, a v duši prázdno a pusto. Jak je to možno, drazí přátelé! Přesvědčil se snad, že lží bylo vše, co doma o Bohu slyšel, lží matčiny modlitby, lží matčino požehnání, lží a klamem všechna ona slova, jimiž volala v slzách a celou duší milost boží na jeho hlavu?

Ne, moji drazí, to jinak přišlo: Bláhová, nezkušená, mladá hlava dala se omámiti leskem a půvaby světa; zachtělo se jí přiložiti ke rtům opojnou čiši rozkoše, poznala hřích a s poznáním tím zprvu jen vybledly upomínky na čistý, prostý, klidný život domácí a pak, kdy svědomí začalo se bouřiti a do duše hřmíti, když vzpomínky na Boha, svatého a přísného Soudce duše se začala lekati, což divu, že křesťovité se chytil a držel te naděje, že snad ta víra v Boha je pouhou domněnkou!

Ostatní přišlo pak již samo sebou! Postarali se o to zlí přátelé, špatné příklady a dílo dovršily nevěrecké knihy. Krátce řečeno, drazí přátelé: Nikdy člověk zarputileji nebe nepopírá, jako když veškerého práva na ně pozbyl; nikdy člověk proti Bohu hůře nemluví, jako když cítí, že lásky Jeho není už hoden! Bojuje proti svému rozumu, dusí násilně hlas svědomí, tlumí úzkostlivě v duši veškero ušlechtilější hnutí, a cítí přec jen, že bez víry v Boha jest nezměrně chud a nešťasten!

Jest jeden Bůh, živý, věčný, Bůh slitování! Jaká v té víře útěcha pro nás, jaká síla, jaké povznesení! Celý svět kolem mne je ihned změněn! Není to už nemá hmota, výsledek náhody, dílo bez účelu a cíle, vše ke mně mluví a vše spojuje se v jeden jediný, nadšený, jásavý chvalozpěv svému věčnému Tvůrci!

I já jsem jeho dílem! Jen proto jsem na světě, že On tak chtěl, že On mne poslal, a to nejen z libovůle, nýbrž za velikým, vznešeným cílem! Na tom nezáleží už, čím ve světě jsem, zdobí-li koruna moji hlavu, či svírá-li ruka má prostý rýč: Jeho jsem dělníkem, jeho sluhou, a veškerá má práce, mé chtění,

mé snahy, mé studium, vše má v očích Jeho velikou, nad celou věčností rozhodující cenu. Co na tom, že svět mne nechápe? Co na tom, že mé nejlepší úmysly podezřívá, za chléb dobrodiní, ježž mu lámu, že po mně kamenem potupy hází, co na tom konečně, že i můj hrob někdy bude zapomenut a neznám? On, ten Vševědoucí a Spravedlivý. byl svědkem toho, co jsem chtěl a co opravdu vykonal!

Jest jeden Bůh! Toto blaživé poznání kéž je výsledkem mé první řeči. — Od útrap a svízelnů pozemských, od hříchu, nicoty a malichernosti světa vám ukazuji vzhůru, vysoko, výše než samy hvězdy jsou, k blaženému sídlu věčného Boha, našeho Otce! O, chraňte si tu víru v něho, vy drazí moji! S mlékem mateřským ať ssají ji v duši vaše děti, a vy sami zvedejte často zraky své k Němu, jenž je láska, milosrdenství, odpuštění! Plnými proudy bude milost Jeho padati v srdce vaše, a jasná záře víry v Něho provede vás vším úskalím a nebezpečím světa bez úrazu, bez pohromy až tam, kde „víra přejde v patření“.

Amen.

Nesmrtelnost duše.

»Musí zajisté toto porušitelné tělo obléci neporušitelnost a toto smrtelné nesmrtelnost.

(I. Cor. 15, 53.)

Draží přátelé! Jest jeden, věčný, nekonečný Bůh, plný lásky a slitování: tato základní, nejdůležitější pravda veškeré víry lidské byla předmětem prvního rozjímání. Hledali a našli jsme stopy Jeho ve vlastním srdci, náš rozum hlasitě nás přesvědčoval o jsoucnosti Jeho a celá příroda kolem nás — čím jiným jest než jediným, jásavým chvalozpěvem všemohoucnosti Jeho? Zadávali jsme se do nádhery její: zrak náš zahleděl se vzhůru v tajuplné hlubiny nebes, v zázračné světy hvězd, v tisíce krásy a půvaby, jimiž vyzdobila Jeho ruka velký, širý svět. Nuže, draží přátelé, jděme dále v tomto pozorování.

Kolem nás nesčíslné půvabné květy, hýřivý život, nad hlavou naší jásavé zpěvy ptactva a na nekonečné obloze krouží nesmírné světy. V celém všehomíru ruch, život a pohyb. Nic více, draží přátelé? Jen trochu pozorněji hleďte kolem sebe a poznáte hned, že stejným právem můžeme říci, že kolem nás je v každém okamžiku vadnutí, hynutí, umírání.

Přes noc, jako zázrakem, vypučel u nohou vašich půvabný květ, ale v brzku již vidíte, jak uvald, uschl a opadal; nad vaší hlavou, v nedozírné výši jásá jako v opojení skřivánek chválu svému Tvůrci, a snad za malou chvíli padne mrtev k našim nohám. Plnými proudy padají zlaté paprsky slunce na naši zemi, ale kolem něho krouží již nesmírný počet světů dávno vyhaslých, dávno odumřelých — a ty, k němuž mluvím, zdaž necítíš sám, jakoby v duši táhla čím dále tím častěji a tím citelněji mrazivá předtucha smrti? Na hlavu tvou již napadl sníh stáří, do tvého čela i do líce tvé zapsal se již vysoký věk nesmazatelným písmem vrásek, mladické sny, vidiny a tužby jsou ti tak cizí a nerosozumitelné, a srdce bije v prsou tak tiše a klidně jakoby unaveno, jakoby se nikdy nebylo horečně chvělo.

se bázní i nadějí, nevýslovným štěstím i nesmírným hořem! Kol hřbitova nejdeš už s bezstarostným úsměvem mládí, zrak tvůj se zadumá, zasmuší, a zdá se mi, jakoby již hledal si místo, kde si jednou, snad až příliš brzy odpočine unavená hlava!

Uvadne květ, zhyne ptáče, vyhasne jednou i zářivé slunce nad naší hlavou, a zemřeš ty a zemru i já!

Nuže, přátelé moji, otázka nesmírné důležitosti: Není život náš ničím jiným než prchavým žitím květu či zvířete? Umru-li dnes, všecek jsem umřel? Jakmile poslední hroudy dopadly na rakev mou, na věčné věky umřelo nejen tělo mé, ale i vše, co kdy vířilo duší, bouřilo srdcem? — Pravil jsem, drazí přátelé, není-li nad námi věčný, nekonečný Bůh, nema celý svět žádného cíle a žádného smyslu; a pravím dnes: není-li duše naše nesmrtelnou, pak není ve světě nešťastnějšího tvora nad člověka! Pak stvoření jeho bylo hrozným, krutým žertem nemilosrdného Boha, pak veškeré jeho city, jeho snahy i jeho díla jsou marným úsilím ubohého tvora, jemuž Bůh do duše vložil touhu po nesmrtelnosti, jež nikdy nemá býti ukojena.

Jest duše nesmrtelnou čili nic? K této otázce hledejme dnes správnou odpověď; závisí od toho pozemské i věčné štěstí naše i celé společnosti lidské.

I.

1. Zbožný missionář P. Knoblechner vypravuje ve svých zápiskách, že na missijní cestě své po Africe přišel k národu tak divokému a surovému, že těžko bylo uvěřiti, v těch zběsilých postavách že sídlí lidská duše. Stál s několika náčelníky na vrchu, v tom náhle se pod nimi zem zachvěla: ptá se po příčině. „To jsou duchové našich zemřelých otců, kteří sídlí pod tímto vrchem a často jím otrásají.“

Jakže, drazí přátelé, tito lidé tak zdivočili a zanedbaní, že v lidskost jejich zrak i srdce zdráhá se uvěřit, ti věří, že jest po smrti další život. Odkud ta myšlenka? Kdo jim vnukl tuto víru? — Jako jsem

tvrdil, že není národa, v němž by jakési, byť sebe temnější ponětí o Bohu nebylo k nalezení, tak není a nebylo národa, jemuž by víra v posmrtný život byla neznámou!

Teprve moderní věda objevila, že není žádné zvláštní, od duše zvířecí naprosto se lišící duše lidské a proto také žádné nesmrtnosti; teprve moderní vzdělanost proměnila naše hřbitovy, naše »svatá pole« v místa beznaděje, v místa zoufalství, protože zahnila z nich anděla vzkříšení! Rozpitvali tělo lidské a sebe ostřejší lupou v něm duše nenašli; proto prohlášen člověk jen za nejvyšší, nedokonalejší článek v nekonečném řetěze tvorů, bez práva a nároků na život posmrtný. A výsledek učeného bádání rozšířen z důvodů, o nichž hořko by bylo mluvit, i mezi lid.

Dělníkovi, jenž den ze dne za několik perně zasloužených grošů musí státi u svého stroje, ženě obklopené dětmi a od svítání až do tmy se plahočící, by sehnala jim kus chleba, slovem: chudému lidu, vedoucímu téměř od kolébky až ku hrobu krutý, úmorný boj o sousto chleba, vyrvána víra v nesmrtnost duše, vědecky prý dokázáno, že až vyčerpány budou jeho síly, zajde a zhyne jako zvíře!

Bože můj! Chápete celou hrůzu této myšlenky? To-li je pravdou, pak nejšlechetnější city, nejobětavější činy, pak všecky touhy a snahy lidské jsou něčím, co nemá smyslu, nemá účelu, nemá oprávnění!

2. Vzpomeň si na matku svou! Ať čímkoliv již byla ve světě, i dnes, kdy nad tvou hlavou přeletělo tolik šťastných i bouřlivých let, zdá se ti, jakoby šerem vzpomínek zářily ti vstříc její vlídné, milé, dobrotivé oči. Dokud byl's dítětem, jak málo jsi dovedl ocenit všechnu tu nekonečnost a hloubku jejího citu. Nerozuměl's, když dívala se na tebe často tak dlouhým, vážným pohledem, že ve chvíli té se bála o tvé štěstí, že srdce její tehdy bylo jedinou, horoucí modlitbou za tvoje blaho. Málo jsi dbal, kolik nocí nad tebou probděla, kolika sžíravými starostmi o tebe chvělo se její srdce. Polibkem splácel jsi veškery ty nekonečné oběti, a srdce mateřské i touto nepatrnou odměnou

bralo za vděk. Teprve nyní, kdy i ve tvém srdci cit otcovský či mateřský se rozvinul, teprve nyní, kdy sám víš, co to jest trásti se a báti o budoucnost svého dítěte, začínáš chápat a rozumět a v nekonečné úctě a vděčnosti počínáš vyslovovat jméno matky své!

Je to možno, když nasypali hlínu na rakev její, aby byli pohřbili tam zároveň všchnu lásku její? Ten úzký, těsný hrob že dovedl by ji obsáhnout a na věky pohltit?

Snad byl jsi k ní i nevděčen. Zabýval jsi se příliš sebou samým, v hlavě tvoji vyklíčilo na tisíce pyšných, ctižádostivých plánů, hnál jsi se veškerými silami a schopnostmi duše za skvělými vidinami slávy, jména, bohatství, snad i hřích vplížil se do srdce, a tu pak není divu, že kvapně vybledla v mysli vzpomínka na matku prostou, chudou a zbožnou. Dnes — je jinak! Plány rozbity, ztroskotány, hřích se zošklivil, a co úmorným bojem dosaženo, o tom nyní s hořkostí cítíš, že nevyváží ani jediného matčina polibku!

Jakže — mezi tebou a matkou není už spojení žádného? Není žádné cesty, abys jí říci mohl, jak tě nyní bolí bývalý nevděk, jak bys kus svého života za to dal, kdybys nekonečnou láskou nahraditi mohl jí způsobený žal, zármutek a hoře?

Stojí-li člověk ve světě sám a sám, jak toužebně hledívá ku hvězdné obloze! Srdce se chvěje v krutém boji, a matka, jež by mi nejlepe porozuměla, na jejíž věrném srdci bych jedině směl vyplakati vše, co mi otrávil život, spí již tolik let pod zeleným drnem. Jak ve chvíli té je vroucí má modlitba za ni, jak volám k věčnému Bohu lásky, aby tam na věčnosti věčným mírem a štěstím odplatil jí vše! A i tato modlitba že by byla marna? Že by vyzněla na prázdno v tichém vzduchu večerním a neměla síly tolik, aby dolétla až nad hvězdy, k samému trůnu Božímu? Ne, drazí přátelé! ne pouze cit, i rozum sám se celou silou vzpírá proti této kruté myšlence!

3. A k čemu pak veškerá obětavost lidská? Nač věnovati velké myšlence všechny síly své, zřici se prospěchu, pohodlí, radosti i štěstí? Jakými pošetilci byli pak svatí apoštolové, když opustili své rodiny, svou

vlast, a s poutnickou holí vyšli do celého světa, aby káceli modly a vymýtili hřích, aby jasné světlo evangelia zanesli do temnoty lidských duší? K čemu byla stálost Petrova, k čemu plamenná horlivost sv. Pavla? Nač byla prolita krev srdcí nejšlechetnějších, nač v úžasných mukách umírali lidé nejlepší? Zřící se světa ve chvíli, kdy život srdce i duše začíná pučet nejluznějším květem, dát výhost všemu, za čím svět se honí v horečném chvatu, vyměnit růže rozkoši za trny odříkání, křižovat v hrdinném boji v duši vše, co od Boha ji dělí: jak je to vše nesmyslné, je-li smrtí všechno skončeno! A přece těch velkých, vzácných srdcí, těch obětavých duší plných lásky chová svět až podnes tolik!

Když nad naši vlastí začalo vzcházet jitro nového dne, když začalo se budit k novému životu, co dávno bylo považováno za mrtvé, co v tom lidu našem našlo se obětavosti, síly, nadšení! V dobách, kdy k posměchu a potupě byl náš jazyk i naše jméno, kdy trísněno hanou, co nám bylo nejsvětější, kdy stálo to odvahou, hlásiti se veřejně k svému rodu, a stálo to i postavení i budoucnost se toho lidu ujmout — jak veliké řady našly se nadšenců, již vlasti svojí věnovali vše!

Kde jsou ti všichni dnes? Zbylo nám sice několik jmen, jež s posvátnou úctou budeme vyslovovati, dokud v srdcích zbude krůpěj české krve a dokud z paměti nevymizí všechna vděčnost, ale ti druzí, nesčetní, neznámí bojovníci, kteří se stejnou láskou a stejným nadšením, ale jen v úzkém kruhu svém bojovali za věc posvátnou — kdož zná aspoň jejich jména. Všechna ta velikost duševní, celá ta vroucnost a všecken zápal pro velkou myšlenku na vždy že pohřben pod hlinou hrobovou? Přátelé moji, je možno tuto děsivou myšlenku i jen domyslit? — Uvažujme dále:

4. K poznání pravdy jest člověk stvořen, za pravdou se nese celý jeho duch. Poznání pravdy! Co stálo obětí, co stálo již mučedníků! Chceme poznati ji celou, tu svatou, velebnou krásu pravdy, a při každém kroku nová záhada a nové tajemství. Jako v horečce pracuje lidský rozum, hotové zázraky již vykonal, blesky v svou službu upoutal, vzdálenosti zkrátil,

a přec, jak nesmírně daleko jest ještě cíle! Co tu těžkých poblouzení, co zmatků, co omylů přímo hrůzných ve svých důsledcích!

Touha po vědění! Komu jen jedenkrát zachvátila duši, ten by vyprávěti mohl, jaká muka dovede připravit. Čím více se šíří obzor, čím směleji rozpíná křídla tvůj duch, tím více cítíš, jak nesmírný, jak nekonečný je obor lidských poznatků, a život tvůj tak krátký a tak prchavý! Nuže, přátelé moji, není-li duše naše nesmrtelná, k čemu veškery ty úmorné snahy? Nač vložil Bůh do duše naší touhu po vědění, když nikdy nemá býti ukojena? Nač touhu po pravdě, když obraz Jeho, té pravdy nejvyšší nám věčně má býti zahalen?

5. Srdce naše jest zrozeno pro štěstí. Touží po něm každým tlukem svým, od kolébky až ku hrobu. Co jest všecken život náš než honbou za ním, tím skvělým, zářivým zjevem, co naše boje, naše práce, naše snahy a naše namahání než horečná touha po něm? A kolik jest těch, již říci smějí, že štěstí došli, kolik bije srdcí v lidských prsou tak šťastně, tak klidně a blaženě, že nemají ani přání, ani obav, nemají starosti a neznají hoře.

Dívám se na vás, moji drazí, a to, co čtu ve vašem zraku, ve vaší tváři ve chvíli té — ne — to není odlesk pravého štěstí, to není výraz pravé blaženosti; čím v této chvíli se chvěje vaše srdce, je mi důkazem, že také vy jste trvalého štěstí nepoznali, že to byly jen krátké, až příliš prchavé chvíle, kdy se vám zdálo, jakoby mír, blaženost a klid vám duši plnily. A nercete mi: jen my jsme nešťastní! Kdybychom projíti mohli celý širý svět, a vševědoucím okem změřiti mohli nekonečnost lidského utrpení, bylo by to hrůznou odpovědí na otázku naši, kolik je štěstí ve světě?

Sv. Augustin praví:

»Nenaide pokoje srdce naše, dokud v Tobě nespočine.« (Confess I. 1.) Drazí moji, té pravdě nás učí život, citíme ji nejživěji, když zklamalo nás vše, nač jsme spoléhali. Nuže, je to možno, aby Bůh tu sží-

ravou touhu po štěstí jen proto byl vložil v srdce lidské, aby ji nikdy nezkojil?

Stál jsem již často u lůžka nemocného, a když probírali jsme spolu ten život uplynulý, jaký smutný, tklivý obraz! Od kolébky téměř samé odříkání, zápas o skývu chleba, úmorné starosti o zítřek, úzkost a bázeň o budoucnost dětí, to bývá tak obsahem života chudého člověka. A štěstí a radost? Jak zřídka zabloudí pod chudou střechu a vždy jen na okamžik!

»Mou radostí byla modlitba!« dodá často nemocný s tklivým úsměvem. Chápete dosah těchto slov, moji přátelé? Všechny svízele života zapomenul, když sepial zmozolené ruce a mluvil s Ním, svým Bohem a Pánem! Novou sílu k utrpení cítil, když zalétl myslí ku hvězdnému trůnu božímu, a i nyní, kdy tělo bojuje největší, nejbolestnější boj, ret jeho šepce slova modlitby, a v umírání blažený úsměv zjasňuje jeho tvář. Umírá, a poslední myšlenka jeho, poslední naděje jeho jest, že spatří Jež, po němž toužil, v něhož věřil, jež miloval i v bídě i v soužení i v umírání!

A tato naděje že by se nesměla splnit, tento zářivý úsměv ve tváři umírajícího, který dovede i stíny smrti zaplašit, i ten že by byl jen hrozným, bolestným klamem? Je-li tomu tak, pak ten Pán nad životem a smrtí není Bohem lásky, Bohem milosrdenství. A přidávám ihned: není Bohem spravedlivým!

II.

Když byla dokonána oběť vykoupení, a když z rozkazu božího apoštolové rozešli se po celém světě, co vidíme? Na tisíce a tisíce vyznavačů v posvátném nadšení přihlásilo se k praporu kříže, přilnulo celou duší k evangeliu lásky, sebezapření a pokory. Místo rozmařilého života pohanského, místo hovění všem vášním a chtíčům začali život čistý, spravedlivý, plný soucitu s bídou lidskou, plní lásky ke všem; vše bylo společné, nebylo bohatých ni chudých, vznešených ni nízkých: kříž Kristův je všechny spojil v jedinou svatou rodinu.

Co bylo jich odměnou? Jako divá zvíř byla štvaní z místa na místo, v podzemních chodbách katakomb za doby noční musili scházeti se k bohoslužbám, již jméno křesťan bylo zločinem. Kdo byl polapen při modlitbě, vlečen byl do žaláře, kdo Krista nezapřel, veden na popraviště, krev jejich tekla potoky. A ti, kteří dávali rozkazy k umučení lidí nejlepších, ti, kdož pro zábavu zhýralé luzy vodili v hejnech křesťany na jatky — seděli na trůnech, hověli si v purpuru!

Drazí moji! Od doby té uplynulo již téměř dva tisíce let a je dnes snad jinak? Líčil jsem vám krásu přírody a pravil, že vzduch kolem nás jest plný jásavého zpěvu. A přece bych spíše měl říci, ač toho sluch náš neslyší, že od věků již od země naší den co den se nese vzhůru zoufalý, srdcervoucí výkřik potlačených, ve prach deptaných, že den co den marně volá k Bohu o pomstu právo ušlapané!

Ctnost a nepravost! O jen se zadívejte kolem sebe, jakou divnou odměnu bere život poctivý, mozolný, dávající Bohu, co je božího a lidem, co je lidí, a jak v hýřivém přepychu, nestoudně a veřejně si hoví nepravost, podlost, vydírání a hanba! Nevydral se i vám již kolikrát při pohledu tom z prsou bolestný výkřik: To už snad ani ten Pán Bůh není spravedlivý! — Ne, přátelé drazí, není spravedlivý, není li naše duše nesmrtelná!

Je-li smrtí všechno skončeno, pak mizí veškera naděje, že za hrobem budou tím nespravedlivějším soudcem vyrovnány veškeré účty, napraveny veškery křivdy, potrestán každý, i ten nejtajnější hřích a bohatě odměněna každá ctnost. Není-li naše duše nesmrtelná, pak v samých základech se musí otrásti a sřítit celá lidská společnost, pak nemá žádného smyslu žádný zákon a řád!

Za hřmění hromu a děsivé záře blesků dal Všemohoucí své desatero lidu israelskému; v kamenné desky vryl, co žádá od lidí vzhledem k sobě a čím vzájemně sobě jsou povinni. A když Spasitel vystoupil jako veřejný učitel, vyložil a doplnil tento zákon boží tak, že i myšlenky i city lidské prohlásil za podro-

bené soudu božimu. Ani nepřítel nesmím nenávidět, i těm, kteří mne pronásledují, mám dobře činit a za ně se modlit!

Táží se vás, drazí přátelé: Jakým právem směl by Bůh žádati ode mne tuto přímo nadlidskou sílu, toto hrdinné potlačení těch nejpřirozenějších citů, kdyby mi nedával naději, že jednou křivdu potrestá a mou lásku odmění? Jakým právem chce potom ode mne, abych křižoval v duši všechny vášně, odříkal se rozkoší, po nichž tělo touží všemi smysly svými? Proč bych neměl dychtivě chopiti se číše a vypít ty radosti života jedním douškem, když po smrti s tělem i duší je konec?

Snad pro ctnost samu? Bože můj, co je dnes ve světě u větší nevážnosti nežli ctnost? Nevinnost duše, pokora srdce, skromnost, trpělivost, odříkání: jen vizte, s jakým posměškem o nich mluví svět. A hřích, a nepravost! Pozbývají veškeré hrůzy a ošklivosti, vzpomenu-li, že pro ně má svět vždy dosti omluv, že s úsměvem, v žertu mluví o něčem, co čistou duši hlubokým studem zaplaví. Nač tudíž pro ten krátký život pustit se v hrdinný zápas s vlastním tělem, s celým světem, když smrtí tak jako tak všechno skončeno?

A kde zákon božský pozbývá oprávnění, tam zákony lidské jsou přímo násilím! Kde na světě je moc, jež by mne přinutila k úctě před nimi? Strach před trestem? Běda státu, kde pouze ze strachu zákony se šetří, a pak — což není tisíce cest a cestiček, jak zákony obejít, což nevidíme denně důkazy, jak krátká a malomocná je ta ruka spravedlnosti lidské?

Má přinutiti mne k šetření pořádku ohled na společnost lidskou, na všeobecné dobro? Lehko mluví tak lidem, kteří v té společnosti zaujímají výhodné, čestné místo, jimž život je stálou zábavou, každý den novou rozkoší; ale tomu, kdo od kolébky štěstí nepoznal, s bídou a strastmi se rval po celý život, při vší úsilovné, poctivé práci se denně znovu o svou budoucnost trásti musil, tomu ohled na všeobecné dobro málo bude platit, pozbude-li naděje v lepší, jiný život po smrti. Pak nebude divu, že bude hleděti

všemi prostředky urvat pro sebe trochu štěstí, jež svět dovede poskytnout, a musí-li to být, i násilím!

Přátelé drazí! jakmile v lidstvu víra v nesmrtelnost duše vymizí, pak s oltáři i trůny rázem v trosky se sřítí.

Cit náš i rozum náš bouří se proti pokusu vyrvatí lidstvu víru v nesmrtelnost a to tím více. Že máme větší záruku a bezpečnější jistotu, než měnivý cit a klamu podrobený rozum podati mohou: máme zárukou slovo samého Boha! Místo nepřeborného množství dokladů z Písma sv. pravím prostě: Celá historie Starého zákona čím jiným jest, než neustálým důkazem, jak Bůh miluje duši lidskou, a chcete-li vidět, jaké nesmírné výše ta láska boží schopna — patřte na krvavý kříž Kalvarský! Krev Syna božího tam prolita byla za nesmrtelné duše lidské, neboť jinak celá ta nesmírná obět neměla smyslu.

Nesmrtelná jest duše má; celý svět kolem mne se vši nádherou a bohatstvím a krásou, i ty tisíce světů nebeské v trosky se sřítí a v nivec přijdou, jen duše má s Bohem svým, Stvořitelem, bude žít životem věčným.

Má horečná snaha po vědění a pravdě, čím jiným jest než přípravou k poznání plnému, k oné chvíli, až Pravda nezahalená, Pravda celá, můj Bůh a Pán se mi zjeví tváří v tvář. „Nyní vidíme skrze zrcadlo v podobenství: tehdaž pak tváří v tvář. Nyní poznávám z částky: ale tehdaž pozná jakož i poznán jsem.“ (1. Kor. 13, 12.)

Nechť kosí smrt a řadí mezi těmi, již byli srdci nad vše drahými — cit přátelství a lásky jde i za hrob, a očištěn ode všeho, co bylo pozemské, nízké pomíjející, bude trvati věčné věky!

A uzná-li Bůh v nekonečné moudrosti své za dobré i nutné vtlačiti v skrání mou věnec utrpení, cítím síly dost i za to děkovat a trny ony zlíbat v tom vědomí, že jednou vypučí z nich růže věčného štěstí. »Mám za to, že utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, kteráž se zjeví na nás,« praví sv. Pavel (Řím. 8, 18).

Jsme nesmrtelní! Jak mizí po tom rozdíly stavu, důstojnosti a bohatství, jak jsme si blízcí všichni, čím jiným jsme, než poutníky ku branám věčnosti, za nimiž nebude bohatých ani chudých, ani pánů ani služebníků, nýbrž jen dítky věčného Otce. Jak jinak díváme se pak na ty nesrovnalosti světa, a jak chápeme snadno ty divné cesty, po nichž nás vede nejvyšší moudrost boží!

A o tu věru že byste se dali připravit, drazí přátelé? Dali si vyrvati to, co je ctností základem a síly i útěchy podmínkou? Jste nesmrtelní — ale vzpomeňte, že věčný život náš jest dvojitý: věčně blažený s naším Bohem a Pánem, či věčně nešťastný, jsme-li od Boha zavrženi! Ve vašich rukou je volba, a dokud duše v těle — není zmeškáno. O jsem jist, že jedním srdcem a jedněmi ústy odpovíte všichni: Vše pro Něho, pro Toho, který i pro nás všechno obětoval.

A m e n.

Dílo vykoupení.

A není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli být spaseni. ◀
(Sk. ap. 4, 12.)

Nesmrtelná jest moje duše; jsem nekonečně víc než vše, čím vyzdobila všemocná ruka boží širý svět, platím více v Jeho očích, než všechna nádhera hvězdné oblohy. Svět v rupy se sřítí, tisíceré světy nebeské vyhasnou a zmizí, ale to, co děje se v nitru mém, každá myšlenka, jež v duši vzroste, každý cit, jenž srdcem zachvěje, co jsem kdy chtěl i co doopravdy vykonal — má na sobě pečeť nesmrtelnosti! Útěchyplnou pravdu tu cítíme celým srdcem svým, je pro nás požadavkem rozumu a skálopevné, naprosté jistoty jí dodává slovo i skutek samého Boha.

Na prvních stránkách Písma sv. líčeno stvoření světa. — Prázdným, světovým prostorem rozléhlo se všemocné slovo boží a svět stvořen s celou nádhrou a velebností svou. A když nekonečná láska Boží vše již upravila, „učinil Hospodin člověka z hlíny země a vdechl v tvář jeho dechnutí života.“ (Gen. 2, 7.)

Ta duše naše není tudíž tvorem pouhým slovem stvořeným, je dechem samého Boha, a co z Boha jest, nesmrtelné jest. A jak štědře ji obmyslila láska Jeho! Rozum jí dala, onen božský dar, jímž po vědění a pravdě touží, tajemství přírody proniká a až k Bohu, nejvyšší Pravdě, poznáním se vznáší; dar vděčnosti, lásky, soucitu jí vložil do srdce, a — vrchol všeho — svobodnou vůli jí ponechal, aby sama, bez přinucení, rozhodla se pro dobro či zlo, volila sama věčné blaho či věčnou záhubu. Ale ani to nestačilo Lásce boží. Svou milost plnými proudy vlila do duše, nebes blažené kraje určila za věčný příbytek její, až dokoná pozemskou pout, až vyplní pozemský úkol a osvědčí se věrnou Stvořiteli svému. — Ani hoře ani bolesti neměl zažiti první člověk v ráji, hlídán a strážěn zrakem samého Boha, a smrt neměla práva ani na jeho tělo. —

Ovšem, drazí moji, vše přišlo jinak! Duše lidská se rozhodla, vědomě, svobodně a dobrovolně se

rozhodla — ale ne pro Boha, ne pro věčný pramen lásky, milosti a štěstí — volila hřích a s hřichem i následky jeho. Ve chvíli té, přátelé drazí, po prvé padly slzy bolesti a zoufalství na zem. kletbou stíženou, v hodině oné po prvé z prsou lidských zaletěl k nebi úpěnlivý, srdcelomný ston. A slzy ony už neoschly, a nářku tomu už nebylo konce. Nebe zavřeno, jakoby hluché k lidskému zoufalství, pláči i prosbám; nadarmo den co den vznášel se k nebi kouř z tisícerych, i lidských obětí: Bůh odvrátil se od svého stvoření!

V duši lidské zůstala sice touha po nebi, zůstal v mysli člověka pojem o Bohu — ale jak zatemněn a zvrácen! Probírejme, drazí přátelé, listy dějin, jsou krví psány, a hřích a z hřichu pochodící kletba a bída v nich zaneseny na každé stránce. V tu noc lidské beznaděje jen jediný paprsek zářil, jen jediná hvězda naděje svítila: přípověd Messiaše — a jen občas hlasy proroků, vážné, kárající a těšící zněly zemí a stoletími jako věštcové lepší doby. Jak křečovitě se lidé drželi této naděje, jak toužebně i mezi pohany voláno k nebi, aby zkrátilo dobu trestu, aby smilování a soucit boží snesl se opět na zem! A prosby vyslyšeny a naděje splněny. V plnosti času vykvetl z růže květ, sestoupila vtělená Láska a Milosrdenství boží na zem a „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi!“ (Jan, 1, 14)

Nejmilejší! Pro naše spasení a pro umírnění lidské bídy stal se člověkem Syn Boží, Kristus Pán. On je základním kamenem naší víry. V něm vtělena naše naděje, všecka radost, veškera síla a útěcha, a proto, cnci-li utvrditi vás ve sv. víře, musí osoba Jeho a svaté dílo jeho tvořiti zářivý střed všech našich rozjímání.

Dnes upřeme zrak ve zbožné úctě na Kristův posvátný kříž, a sladké ovoce jeho vykoupění bude předmětem našeho rozjímání.

I.

Nejmilejší! Co bylo kořenem, co bylo příčinou oné nesmírné bídy, onoho nezměrného hoře, jehož temné stíny leží po celé čtyři tisíce let na duších lid-

ských? Proč ona bez nadějnost, jež zřetelně k nám mluví ze spisů, života i z modliteb a obětí starých národů; odkud onen hluboký zármutek, jímž prosyceny jsou myšlenky a žalmy i spravedlivých Starého zákona?

Bylo to tíživé vědomí, že Bůh, jenž s tak nekonečnou láskou člověku ráj na zemi připravil, jest nekonečně uražen, že odvrátil od lidí svoji tvář i ruku, že není už Otcem smilování, Otcem odpuštění!

Bože můj, jak trudný byl as tehdy pohled k nebesům! Kol v tom světě širém nikde útěchy, nikde čisté, svaté radosti, a zvedlali uštvaná duše slzami zkalený zrak vzhůru k obloze, — tam Bůh rozhněvaný, těžce uražený, k němuž modlitby hříšného lidstva dolétnout nesměly a nemohly. Mělo-li lépe být, neměl-li celý ten zápas skončiti zoufalstvím, musil hněv boží býti usmířen, musilo uražené spravedlnosti boží býti dáno plné, nekonečné zadosťučinění, tak jako nekonečna byla urážka! — A bylo dáno způsobem, jaký jen nesmírná láska vymysleti dovedla. Hvězdné nebes výšiny opustilo vtělené Slovo boží, zaměnilo věčný trůn svůj za ponížení, bídu, opovržení; aby smyl vinu lidí, zhřešivších pýchou, stal se Syn boží předmětem posměchu, potupy a nenávisti, dal se vléci ulicemi Jerusalemskými jako zločinec a přibiti na kříž mezi dvěma lotry! Draží moji, ve chvíli té, kdy pozemské slunce hrůzou se zatmělo, zaskvělo se slunce lásky boží plným, zářivým leskem, hněv boží, celá tisíciletí trvajíc, zaplašen a nebe dokořán otevřeno!

Draží moji, chápete dosah těchto slov? Cítíte všechnu tu útěchu a štěstí, jež v sobě zahrnují? Smrtí Kristovou náš život, naše boje, naše úsilí p o v ý š e n y byly na pout k nebeské vlasti!

S dětinnou důvěrou, s blaživou nadějí smím nyní hleděti vzhůru, když duše umdlena, uštvána, zarmoucena. Věčná láska boží a nic než láska hledí na mne soucitným okem, a Bůh, usmířený obětí Syna svého, nic jiného nehledá než mého spasení! V krvi Syna božího obmyta byla duše lidská, smyta každá vina, shlazen každý hřích — a celé proudy milosti boží snesly se v rozervaná srdce lidská.

Pod zářivými paprsky milosti té co čarovných květů vypučelo v srdcích lidských, co činů šlechtných, co ctností hrdinských! A teprve nyní, kdy milost boží jim byla původem a příčinou, nabyly skutky ty ceny v očích věčného Boha! Přátelé drazí! Ani hrdinná poslušnost Abrahamova, ani trpělivost Jobova, ani čistá, cudná mysl Susannina, ani nekonečná lítost Davidova nebyly s to, aby jim slávu nebes zasloužily, — a dnes, kdy za nás Kristus dokrvácel, i sousto chleba podané hladovějícímu bratru, i sklenice vody, jíž svlažím retы žiznícího, mají nároky na věčnou odměnu! „A kdožkoli dá nápoje jednomu z těchto nejmenších číší vody studené, toliko ve jménu učedníka, zajisté, pravím vám, neztratí odplaty své. (Mat. 10, 42.)

Svět vykoupen, lidstvo našlo Spasitele.

Nejmilejší, zdá se mi, jako bych četl pochybnost na dně vašeho srdce, jakoby teskná i trpká otázka se chvěla na vašich rtech! Jakže? Spasitel již přišel, a přece tolik bídy, tolik hoře v tom světě širém? Kníže pokoje a Věčná Láska člověkem se stal, a přece ani dnes není míru v srdcích, není pokoje v duších a té lásky — Bože můj — jak málo té lásky ve světě!

Nejmilejší! Tato pochybnost již tisícům otrávil duši, zviklala víru a naději v Boha u všech, kdož neporozuměli dílu vykoupení; tato hrozná otázka, k níž jediné víra umí dáti odpověď, jest příčinou, že lidé odvykli hleděti ku kříži jako prameni veškerého štěstí a v zoufalém vzdoru hledají pomoc všude jinde, jen ne u Krista!

Ano, přátelé drazí, Kristus nás vykoupil a lidské bídě konec neučiněn; umřel za nás a svět na ráj neproměněn!

Když vystoupil Pán Ježíš jako učitel, čekali židé, že z nich učiní nejslavnější národ, a že nesplnil jich očekávání, přibili Ho na kříž: rcete sami, nejmilejší, není stanovisko i přání nynějšího světa stejně sobecké a není na tisíce rukou znovu napřaženo, by Kristus byl znova ukřižován, že nesplnil, co svět čekal?

Nás svatá víra jasně poučuje: Jen to přišel Kristus vykonat, co lidé sami provést nemohli: spravedlnosti boží zadost učinit, hněv boží smířit a nebe otevřít. Jinak — pořádek světa nezměněn: zůstala bída i hoře i zármutek i nemoc, zůstala i smrt, slovem, svět zůstal nadále slzavým údolím, ale uprostřed něho, a na to se bohužel stále více zapomíná, stojí světlá, zářivá postava Kristova, jež těší, sílí, a utrpení záslužným činí!

Toliko aby zadost učinil svému Otci, proto věru nemusil Syn Boží kalich utrpení vypít až na dno; jen aby nám pro všechny obtíže života zůstavil zářivý příklad, proto zvolil od narození až ku smrti život tak těžký. Projděme, nejmilejší, celý ten život Jeho, byť i jen letmo, abychom se o této pravdě přesvědčili.

II.

1. Nejmilejší! Zaleťte v duchu v onu noc, kdy nad Betlemským luhem se tichem nočním rozlehl jásavý zpěv andělů, kdy užaslý svět po prvé, po čtyřtisíciletém utrpení, uslyšel onu rajskou píseň míru: „Pokoj lidem dobré vůle!“ (Luk. 2, 14.) V chlévě Betlemském, v jeslích položen, v prostínce plénky zavínut a hlídán jen věrnými zraky božské Matky své a chráněn jen upracovanou drsnou rukou sv. Josefa — leží král světa! A před Ním na kolenou ve zbožném obdivu, se slzami hlubokého dojmu v ustaraných tvářích prosté postavy pastýřů! Nejmilejší. Jaké to posvěcení chudoby!

V době, kdy lidské sobectví dosáhlo vrcholu, kdy svět se dělil jen na dva tábory, boháče a otroky, kdy na chudobě lpělo pohrdání a opovržení: Bůh zrodil se chudým, tak chudým, že o sobě říci mohl: „Lišky doupata mají a ptáci nebeští hnízda — ale Syn člověka nemá, kde by hlavu sklonil!“ (Luk. 9, 58.) Což divu, že srdce chudého lidu se mu otevřelo dokořán, že sledovali Jej krok za krokem, že dychtivě, jako poselství míru, radosti a naděje ssáli v duši slova Toho, jenž přišel „chudým zvěstovat evangelium!“ (Mat. 11, 6.)

A když učení Jeho rozlehlo se po širém světě, byli to opět v první řadě lidé chudí, ubozí, opuštění, již stavěli se pod kříž Kristův s největším nadšením. Když sám Bůh chudobu zvolil, pak není divu, že po příkladu Jeho i králové odkládali své koruny, vznešené ženy své šperky a bohatí a mocní že statky své rozdávali chudým. Slovem: to dítě betlemské chudobu, již svět se hrozil, a co horšího, již pohrdal, posvětilo a povýšilo; jen Jeho je dilem, že zlověstný stín závidi a hněvu v oku chuďasově změkkl v tichý, dojemný pohled důvěry v Boha!

2. Až do svého třicátého roku vedl Ježíš skrytý život v prosté dílně tesaře Josefa. »Byl poddán« svým rodičům a nesl s nimi veškery ty nekonečné svízele a útrapy, a prožíval s nimi veškery radosti a útěchu tichého, prostého života, věnovaného cele úsilné, namáhavé práci. Co jiného to bylo než posvěcení lidských mozolů, což jiného než nejvyšší pocta, již mohlo se práci dostati od samého Boha? Dle názorů pohanských se práce jen otrokům hodila, svobodný muž stvořen jen, aby užíval, všeho okusil, co na rozkoších a radosti dovede podati svět, a ne aby své ruce prací poskvrnil — a zde Syn Boží v dílně tesařské!

Nejmilejší! Jsme dělníky všici, a každý bychom vyprávěti mohli, jak mnohdy těžkou, lopotnou je práce naše, vyprávěti bychom mohli o chvílích unavení, beznaděje, o hořkých chvílích nedůvěry ve vlastní silu a vlastní schopnosti; snad kolikrát již se zrakem závistivým jsme měřili zdánlivě šťastnější los svého bratra!

Zmužile, bratři moji! Ta práce naše, ať svízelná práce tělesná či lopotnější ještě práce duševní je posvěcena příkladem samého Boha, je modlitbou, již odměna věčná samým Bohem zaručena; ruka mozoly pokrytá a hlava studiem umdlená jest posvátna v očích božích!

3. Než nastoupil veřejný úřad svůj, po čtyřicet dní a nocí se Pán Ježíš postil a třikrát byl od ďábla pokoušen.

Drazí moji! K čemu toto sebezapření, a především, nač toto nesmírné, neslychané ponížení? Čím jiným

bylo než mohutným, velebným protestem samého Boha proti rozmařilosti, proti onomu rozkošnickému životu, který v dobách oněch otrávil a zničil v lidských duších veškerý vzlet, zpustošil v srdcích lidských kde jaký květ čistého, lepšího citu a byl zároveň kořenem hrozné sociální bídy?

„Ne samým chlebem živ jest člověk.“ (Mat. 4, 4.)

Táži se vás, přátelé moji, v čem může býti více útěchy pro ony vzácné, čisté duše lidské, jimž hnuší se kal a špína života, jež tak k nevyslovení bolí lidský zimniční shon po zlatě a rozkoši, jež by za vznesené ideály lidstva v každé chvíli všechno obětovat byly hotovy?

Čím jiným jsou ona slova než pokynem vzhůru, k těm čistým hvězdným světům, kam máme toužiti všemi silami, kam přes všechny trny, nohy i srdce do krve zraňující, máme spěti celým životem?

A proti pýše lidské; vzdorně i proti Bohu hlavu zvedající, veškeru víru a naději v Boha pohrdavě odhazující a čítající pouze a jediné na sílu rozumu a sílu vůle své — jak mocně zní ona vážná výstraha boží: „Nebudeš pokoušeti Pána Boha svého“ (Mat. 4, 7).

A jestliže mladou, nezkušenou hlavu naši pomáti svět svou zdánlivou vnadou, jestliže mladé, vznětlivé a důvěřivé srdce přimkne se pevně, všemi silami k tomu, co lidé jmenují štěstím, krásou, radostí, a jsme-li hotovi pro dosažení toho všechno podstoupiti, a nejde to jinak — i Boha zapomenout, — jak zní pak vážně, důrazně a výstražně v naší duši slovo Kristovo! „Pánu Bohu svému se klaněti a jemu samému sloužiti budeš.“ (Mat. 4, 10.)

Přátelé drazí! Tříkráte šťasten, kdo dosah slov těch dříve pochopil, než nedůvěru svoji celým životním štěstím zaplatil!

4. Začal veřejné působení své a čím byl pak Jeho život vyplněn? „Jdouce zvěstujte Janovi co jste viděli a slyšeli: Slepí vidí, kulhaví chodí, malomocní se očisťují, hluchí slyší, mrtví vstávají z mrtvých a chudým se zvěstuje evangelium.“ (Mat. 11, 4, 5.) Nejmilejší!

Není v těchto slovech Kristových co nejurčitěji vystižen celý obraz činnosti Jeho? Rozpomeňte se na veškeré požehnání, jež vyrůstalo za každým Jeho krokem, na útěchu, jež se rtů Jeho padala v smutné, trpící duše, na všechny zázraky Jeho všemohoucnosti a Lásky a rcete nebyl-li On prvý, jenž ukázal nám posvátnost lidských slz? Jen Jeho příkladem našel anděl soucitu a milosrdenství cestu do sobeckých, tvrdých lidských srdcí, a jen v Jeho jménu konány a konají se podnes ony vznešené skutky účinné lásky, jež ruka Boží píše v knihu života. Ptejte se těch, kdož s chudšasem se dělí o poslední sousto chleba, spěchají k lůžku nemocných, na bojištích, uprostřed bitvy, obvazují rány vojinů, kdož sirotkům nahrazují matku, zarmoucené těší, nevědomé poučují, do duše vyvrhelců světlo poznání a víry vpraviti se snaží — ptejte se jich, co je sílí v dile, na něž andělé sami v posvátné úctě hledí, a odpovědí vám bude vroucí, důvěry a láskyplný pohled k svatému u kříži!

5. Nejmilejší! Jeden z nejdojemnějších výjevů, jež v Písmě sv. zaznamenány: Ku Kristu přivlečena žena cizoložnice a fariseové a zákonníci hlasem, z něhož sálá zášť a zraky, v nichž plane nenávisť, žádají pro ni ortel smrti. A oko Kristovo spočinulo na ženě. Viděl hrozný hřích, jenž tížil duši její, ale viděl spolu v oku jejím slzu nekonečné lítosti, četl v srdci jejím žal hluboký a děsný jako moře hlubiny!

„Ježíš pak skloniv se dolů, psal prstem na zemi. A když trvali otazující se Jeho, zdvihl se a řekl jim: Kdo jest z Vás bez hřichu, první vrziž na ni kamenem. A opět schýliv se, psal na zemi. Uslyševše pak to, odcházeli jeden po druhém, počavše od starších, i zůstal Ježíš sám a žena stojíc uprostřed.“

I pozdvih se Ježíš, řekl jí: „Ženo, kde jsou, kteří na tě žalovali? Žádný-li tě neodsoudil? Kterážto řekla: Žádný, Pane! I řekl Ježíš: Aniž já tě odsoudím. Jdi a již více nehřeš!“ (Jan 8, 6—11.)

Drazí přátelé! Kdo jest tu z nás, jenž by říci směl: můj život je čistý a beze skvrny? Kdo toho z nás nepoznal a horkými slzami neoplakal, kam až přivesti může i srdce nejlepší chvíle, kdy zapomene na Boha,

kdy okouzlen půvaby hříchu, zapomene na svou duši! A klesne-li, čím čistší byl a výše stál, co tu hned napraženo lidských rukou, aby kamením potupy, aby blátem posměchu a slinou nenávisti uštváli až k zoufalství ubohou, nešťastnou duši! Soud lidský, drazí přátelé, je hrozný, nemilosrdný soud, který nezná odpuštění! Jaká to útěcha pro nás, kdo známe chvíle ve svém životě, na něž vzpomínáme v hořkém pláči, že věčný Soudce náš je Bohem odpuštění! Že sice nenávidí hřích, jak jen nejvýš Svatý nenávidět může, ale oko Jeho pátrá zároveň po první slze litosti, po prvním slovu pokání, aby jen mohl odpustit a se slitovat!

6. A učení Kristovo? Jaký převrat způsobilo v myslích a srdcích! Jaké nové názory, přičící se tak naprosto všemu, co až dosud vymyslel sobecký lidský duch, a v jakém odporu stojí až posud s běžnými hesly a zásadami světa.

V zimničný, horečný shon po majetku a rozkoši, ve smělé, pyšné zápasy duchů padá slovo Kristovo: „Blahoslavení chudí duchem“ (Mat. 5, 3), a na tisíce šlechtných myslí zřiká se nádhery, odhazuje pohár rozkoše, a dobrovolně bere na sebe kříž chudoby.

„Okno za oko a zub za zub,“ to strašlivé heslo, neznající odpuštění, spatřující v milosrdenství jen chabost a zbabělost, zní i ve Starém zákoně, a se rtů Kristových splývá dojemné slovo: „Blahoslavení tiší; nebo oni zemí vládnouti budou“ (Mat. 5, 4) jako tišící olej v rozkypěné vlny lidských vášní.

A těm, již dovedli si uchovati v duši vyšší snahy, kdož nenakaženi zlým příkladem a nezlomeni sterými překážkami, nesou se výše k samému Bohu, hledají pravdy celým životem a hledí zářivé paprsky její šířiti mezi bratry, těm, kdož za veškery veliké oběti, za nejlepší úmysly, nejpoctivější snahy neklidí než podezřívání, posměch a nevděk, jakou je potěchou slovo Spasitelovo: „Blahoslavení, kteří lační a žízní po spravedlnosti, blahoslavení, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost; blahoslavení jste, když vám budou zlořečiti a protivenství činiti, mluvíti všecko zlé proti vám lhouce, pro mne!“ (Mat. 5, 6, 10, 11.)

Drazí přátelé! Byly by možny ty velké skutky sebeobětování, o nichž čteme v dějinách a jež vykazují i dnešní dni, nebyti této útěchy?

Boj životní jest bojem bezohledným. Co na tom, že v divém shonu tom padne na tisíce obětí, že tekou slzy zoufalství, bídy a hoře, že v hrozné opuštěnosti svíjí se bolem tolik srdcí? Kdož dbá na slzy sirotků, na srdcelomný pláč vdov, na němé zoufalství lidí, jimž zhasla poslední naděje? „Blahoslavení milosrdní“ (Mat. 5. 7) zní to s výšin nebes, a slovo to den co den plamenem lásky rozněcuje lidská srdce vysílá nové a nové řady andělů milosrdenství, soucitných lidí, již se slovem útěchy a skutky lásky pronikají v útulky chudiny, k lůžkům opuštěných, aby setřeli slzy, povznesli mysli, zhojili rány těla i duše!

A konečně — nejvznešenější výrok Spasitelův: „Blahoslavení čistého srdce“ (Mat. 5, 8) a výrokem tím z kalu i bahna života, kde nevinnost k posměchu a prostopášnost hrdinstvím, zvedá lilie čistoty k nebesům svůj sněžný, čarovný kalich, uprostřed šíleného víru rozkoše žije na tisíce mladých, andělských duší, jichž každá myšlenka i každý záchvěv srdce Bohu zasvěcen!

Ne — přátelé moji — Bůh Vykupitel nezměnil údolí slz na ráj blaženosti, ale co více platí, svým životem a svým učením síly nám do dal, abychom i cestou utrpení kráčeli zmužile, s okem upřeným ku hvězdám a s duší povznesenou k Bohu!

A jestliže Bůh dle věčných úradků svých vložil na bedra tvá kříž příliš těžký, vetkl-li do skrání tvých věnc, jehož trny jsou příliš břitké, pak, ubohý trpiteli, sleduj Krista na cestě křížové! Kde jaká bolest, již On neprožil, kde jaké hoře, jehož hořkosti On nezkusil? V zahradě Gethsemanské svíjí se pod nesmírnou tíží lidských vin — nad Ním nebe bez soucitu a smilování, Bůh Otec hluchý k Jeho prosbám, Jidáš, jeden ze dvanácti, jež Kristus svými druhy učinil a nekonečnou láskou obdařil, vede naň žoldněře, líbá Ho v líc a políbením zrazuje; je vlečen ulicemi a v zástupu, jenž nemá proň než posměch a potupu, lání a hrozby, je jistě na sta těch, jimž žehnal, jež uzdravil; vidí

Matku, schvácenou hořem, se srdcem sedmerým mečem protknutým, je bičován, trním korunován, veřejnému posměchu vystaven a konečně na kříž mezi dvěma lotry přibit.

Bratři moji! Zdá se mi skoro, jako bychom ani ne uměli dobře dívat se na kříž, jako bychom ani nechtěli rozuměti rozpiatým Jeho ramenům! Jinak bychom nesli pevněji, radostněji a nadšeněji kříž vlastního hoře a to tím spíše, že nejdeme sami pod jeho tíží, že pomáhá nám, ne snad z přinucení slabé rámě Šimonovo, ale dobrovolně a z nekonečné lásky všemohoucí ruka Kristova!

Ano, ještě více, nejmilejší! Když v zahradě Gethsemanské vina veškerých lidí tížila duši Kristovu, vševědoucí zrak Jeho pronikal i šerem příštích věků a viděl, jak slabými, vrtkavými a nestálými budou duše lidské vzdor příkladu a životu Jeho. Proto chtěl mezi námi zůstat, chtěl živý a skutečný dlíti mezi námi, aby nám byl útočištěm, posilou a útěchou ve chvílích nejhorších. Zde ve svatostanu dlí ukryt v prostinké způsobě chleba. Ale kdo dbá o potěchu Jeho? Kolem zdí chrámových svět víří v šíleném honu za štěstím a klidem, a zde — dárce klidu a pokoje, čeká a čeká! Štasten kdo k Němu cestu našel! Kdyby dlažba chrámu tohoto mluvití mohla, zvěděli byste, přátelé moji, co horkých, bolestných slz na ni skanulo a kolik srdcí zde bylo potěšeno. Jsou bolesti, nejmilejší, jež na dně srdce musíte uschovat, bolesti tak svaté a veliké, že pohledem jiných lidí jen znesvěceny býti mohou — kam jinam lze pak se utéci než sem, v to svaté zátiší chrámu, a zde vyplakat vše, co nám otrávil život!

Opakuji: svět nedbá této útěchy. Teprve, když všemu je konec, kdy v nivec zhrouceno, v co člověk doufal, oč zápasil, co miloval, když Smrt přijde a volá, opouští věčný Slitovník svatostánek svůj a jde k loži umírajícího zachránit, co se ještě zachrániti dá.

Štasten, kdo aspoň ve chvíli té poznal, že „není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom měli býti spaseni“ (Sk. ap. 4, 12.) než jméno Jeho, našeho Pána a Mistra.

Nejmilejší! Sladké ovoce vykoupení Kristova jsem vám ukázal, pokud to nevymluvná lidská ústa dovedou. Co mám k závěrku říci?

Měl jsem příležitost viděti proslavené dílo umělce Gabriela Maxe: »Dokonáno jest«. Na kříži umírající Kristus, kolem kříže strašlivou bouří vzedmutý prach, zatmělé slunce, pohaslé hvězdy — a u paty kříže místo osob pouze sepiaté ruce lidské. Přemýšlel jsem o duchaplné, dojemné myšlence malířově. Až dodnes ční mezi nebem a zemí veliký kříž Kristův, ale zloba a vášeň lidská, jej zahalily vírem a zmatkem k nepopsání. Slunce pravdy jest zatemněno, kde jaká hvězda, ať hvězda víry, ať naděje, ať hvězda míru, pohasly, a ruce lidí — ne — ty nejsou vztaženy k Němu, jenž jest Láska, Mír a Slitování, ale dychtivě vztaženy po tom, co svět na radostech skýtá — ba již i hrozivě napřaženy proti samému kříži! Splní se kdy idea umělcova? Vzepne lidstvo jednou v dojemném souhlasu ruce k Němu, v němž je všechno štěstí a všechna síla? O jistě, přátelé moji, ale do té doby, co padne oběti!

Drazí přátelé! hlas kazatelův nejde za stěny chrámové; i kdybych ústy andělskými mluvil, svět půjde cestou, již si zvolil, ale tím důrazněji, tím upřímněji volám k vám, vy přátelé moji:

Seskupme se kolem kříže Kristova! Vzepněme k Němu ruce své, či spíše povznesme srdce i duše k Němu, v němž všechno naše doufání! Jsme všichni bední, všichni ubozí. Složme na okamžik ku patě kříže Jeho vše, co nás tíží, co víří v duši a čím zraněno srdce, a prosme o sílu k boji novému, velkému, svatému boji, jehož věncem vítězným jest život věčný!

A m e n .

Láska k vlasti.

»Když přiblížil se Pán Ježíš
k Jerusalemu, vida město, plakal
nad ním.« (Luk. 19, 47.)

Drazí přátelé! Smrtí svou na kříži zpečetil Syn boží dílo lásky své; zemřel, aby nám život zjednal, až k smrti kříže byl poslušen, aby za naši neposlušnost zadost učinil. Po třech dnech vstal z mrtvých, po čtyřiceti dnech vstoupil na nebesa a desátého dne na to seslal Ducha svatého. Bylo naprosto třeba této nadzemské posily, aby chabá, pokleslá srdce apoštolů zanítla se ohněm nadšení, aby vrtkavá vůle jejich změněna byla v železnou vytrvalost a stále pochybování proměněno v skalopevnou víru.

Nastal jim úkol obrovský! Tisícileté řády překáčet, tmu nevěry a modlářství zaplašit, vésti neúporný, nadlidský boj s lidskými vášněmi, předsudky a lidskou zlobou. Až na sv. Jana všici to zaplatili smrtí mučednickou a pak — po celá tři staletí krev křesťanů téci nepřestala. Ale co z Boha jest, zloba lidská zničití nedovede.

Již vidíme posvátný znak kříže, dříve znak potupy a ponížení, zářiti na korouhvích císařských, brzy na to i na koruně samé, a evangelium Kristovo začalo si podmaňovati svět.

Ne rázem a ne snadno! Evangelium lásky, pokory, sebezapření a odřikání přičilo se příliš smyslnosti a pýše lidské, a hlasatelé jeho neměli jiné zbraně, jiné posily a jiných důkazů, než prostý kříž, své nadšení a vlastní čistý, obětavý život. Uplynulo na př. více než 800 let, než do Moravy a Čech zanesena byla zvěst o božském Spasiteli, než rozlehlo se naším krajem láskyplné slovo svatých věrozvěstů Cyrilla a Methoda! Ale kde se símě evangelia ujalo, tam rostlo rychle v bujarý, mnohoslibný strom, v jehož stínu rázem vypučely vzácné květy míru, pokoje a obětavosti, účinné lásky a sv. čistoty. Se světlem jeho i světlo osvěty, umění a věd začalo ozařovati tehdejší svět. A jakého nadšení pro víru Kristovu a svatý Jeho kříž byla tehdejší doba schopna, o tom až dodnes výmluvně svědčí

křížácké výpravy, ono hrdinné, dnešní době naprosto nepochopitelné vzplanutí náboženského citu, kdy tisícové a tisícové v nevýslovné radosti opouštěli vlast, rodinu, statky a táhli bojovat za vysvobození rodiště Vykupitelova z rukou Turků!

A potom? — Potom, draží moji, osvědčilo se pravdou, že nic není tak svaté, aby zloba lidská toho nedovedla znesvětit. Moc církve sic čím dál tím více vzrůstala, pronikla vlivem svým veškerý poměry, dle učení svého upravila veškerý společenské řády, pod její ochranu postavily se i samy koruny, ale bohužel, se vzrůstající mocí světskou i lidé nehodní dostali se na místa pastýřů. Přišla ona děsná doba plna utrpení, plna ponížení, kdy i na stolci Petrově zasedli lidé, již životem svým poskvřili vznešenou jeho důstojnost. Tehdy byly kruté, hluboké rány zasazeny sv. církvi našel Jako dosud i v oné době věc s osobami zaměněna a vášnivě, hluboko sahající náboženské poměry rozvířily nejprve myslí a pak veškeré poměry evropské. Krev lidská tekla proudem, celá téměř střední Evropa v sutiny obrácena.

A přišlo ještě hůře: Na jedné straně ubohý, zbědovaný, zotročený lid a na straně druhé zhýralost, rozmařilost a ničemný život. Byly dvory kralovské v oněch dobách, na jichž život až stydno vzpomenout! Což divu, přišlo-li všechno v posměch, co bylo dosud posvátným a vznešeným, že i víra přišla v pohrdání. Nastala doba tak zv. svobodných myslitelů a v ní poprvé začato soustavně, dle promyšleného plánu s podrýváním víry i v ubohém, robotujícím lidu, a kam šla nenávisť proti církvi v oněch dobách, děsně vtěleno v pověstné heslo: „Zničte tu ohavnici!“

Následky se dostavily a byly příšerné. Bouře první revoluce francouzské otrásla Evropou, zhroutila tisíciletý trůn, dovlékla krále i královnu na popraviště a v řekách krve vinné i nevinné stopila hříchy staletí!

Světlo její i stíny její padají až do našich dnů. Velebitelé revoluce za hlavní zásluhu jí počítají, že na dobro odstranila „pošetilé“ spory o víru. Volnost svědomí napsala na svůj prapor a volností tou

prý dala světu pravou svobodu. Hlásají vítězně, že otázka náboženská dnes již na dobro je odstraněna a za to tím mohutněji, tím plněji se hlásí k svému právu otázka národní a v poslední době v příšerné rozměry vzrůstající otázka sociální.

Nejmilejší! Chtěl jsem letos, pokud síly stačí, ukázati vám, jak svaté náboženství proniká a posvěcuje veškery naše poměry životní, že je základem a podmínkou míru a štěstí nejen věčného, ale i časného. Musím tedy i o otázce národní, jež v době naší tak zcela zaujala mysl, šíře promluvit. Chci mluvit k vám i o lásce k vlasti, abych vzbudil ve vás přesvědčení, že světlo učení Kristova je dosti mocné, aby i tento přirozený cit prohloubilo, posvětilo a zušlechtilo!

I.

1. Nejmilejší! Pravil jsem, že ve století našem zaujala mysl otázka národní a dodávám, že jestli kde, stala se u nás přímo otázkou životní. S vrcholu slávy, moci a lesku klesl národ náš až v propast ponížení, hanby a otroctví. Přišly doby, kdy i pouhé jméno bylo k posměchu, kdy rodný jazyk náš, jenž na dvoře královském kdys hlaholil, byl snižen na jazyk prostého lidu, na jazyk chudiny a služebných. Byly doby, kdy i upřímní synové naší země zoufali nad budoucností, a kdy nepřátelé s posměchem již chystali nám náhrobní kámen. Přišlo jinak, drazí přátelé! Našlo se několik srdcí, plných horoucí lásky, několik duší, plných svatého nadšení, a počali práci, zdánlivě lidskou sílu přemáhající. Burcovati ze spánku lid po dvě stě let utlačovaný, křísiti k životu, co zdálo se býti již ztuhlou mrtvolou — co bylo síly, co důvěry k tomu třeba! Svět hleděl buď útrpně či s posměškem na jich počínání.

A přec — jaký výsledek! Sami buditelé naši užasli, jaká síla, jaká houževnatost se kryla v tom lidu zanedbaném a zotročilém; jako zázrakem hlásily se k životu, plny nadšení a obětavosti, celé řady vlasteneckých duší, a jitřenka nového dne vzešla. Co

stálo to obětí, co sebezapření — ale Bůh pomohl a přemoženo vše! Po době krátkých šedesáti let svět s obdivem hleděl na naše výsledky. Celou zemí naší táhlo jako vanutí jara, důvěra ve vlastní sílu, naděje, že Bůh dobrému a poctivému právu zahynouti nedá, vzpružovaly mysli k práci radostné, vděčné, šlechetné. Dnes lid probuzen a hlásí se čím dále rozhodněji a neústupněji ku svému právu!

Drazí přátelé! Nechci se dotknouti s tohoto posvátného místa ani z daleka ničeho, co by připomínalo ty úmorné, těžké politické zápasy, v nichž stojíme všichni; jde mi jen o jedinou věc nesmírné důležitosti! Jest jisto, že národní uvědomění v našem lidu čím dále jest pevnější, prohloubenější a upřímnější; buď Bohu za to vroucí dík!

Ale stejně je pravdou ta smutná jistota, že vědomí náboženské klesá, je vždy povrchnější, a že se mnohých stran pracuje se vytrvale a důsledně, aby katolická víra v lidu našem byla otřesena, moc její podlomena, a že dokonce dosažení našich velikých politických cílů prohlašuje se za možné jen tehdy, až lid zbaven bude všeho, co s katolickou vírou souvisí.

Drazí přátelé! Nepronáším žádných výčitek, projevují jen hlubokou, upřímnou bolest nad těmi proudy, protože, tak jako je mi drahou a svatou naše vlast, tak pevně jsem v hloubi duše přesvědčen, že oněmi snahami ohroženy jsou největší naše zájmy. Jsem v samé duši přesvědčen, že jen světlo víry sv. dovede národnímu citu dátí pravý, nezvratný poklad, povznéstí jej, posvětit a zušlechtit!

2. Cit lásky k rodné půdě jest citem vrozeným a proto i přirozeným. Nalézáme stopy jeho u všech národů a je to právě lid prostý, nevzdělaný, jenž dává jej na jevo způsobem mnohdy tklivým. Známo na příklad o chudých horalech, že tak srostli s půdou svojí, ač nevděčná, neúrodná, jen spoře odměňuje nadlidskou téměř práci jí věnovanou, že jsou-li nuceni vlast svou opustit, teskní až k onemocnění po svých horách. V dějinách starých, pohanských národů co tklivých zaznamenáno příkladů, jak hlubokou láskou lnuli ku své zemi,

s jakým nadšením kladli za ni i životy v obět. Již v oné době platilo všude, že „sladko a čestno jest umřítí za vlast“. Spartánské ženy, vysílající muže neb syny své proti nepříteli, kladly do rukou jejich štítů se slovy: „Buď s ním anebo na něm,“ t. j. buď vrať se jako vítěz, či raději padni; a Demetria, uslyševši, že syn její v bitvě zbaběle si počínal, vlastní rukou ho zavraždila, když domů se vrátil.

Ta láska se vztahuje především k půdě samé. Co nás k ní pojí upomínka! Byť kraj, kde jsem se zrodil, byl sebe chudší, bez půvabů a krásy, jak rád a jak často v něj člověk zalétá. Zrodil jsem se tam, tam sklánělo se nade mnou věrné, láskyplné oko otcovo. Je to místo, posvěcené pro mne starostmi, jež rodiče o mne měli, prací, již k vůli mně podnikali, slovem — těmi nesčíslnými oběťmi, jež věrná srdce jejich přinášela pro mne den co den. Je to místo mých dětských, šťastných, dávno uplynulých let. Čím tvrději potom na mne život dolehl, čím častěji jsem pocítil ostny jeho, a čím bolestněji zryly srdce mé, tím vřelejší a tím častější je vzpomínka na místo, kde jsem ještě tak málo tušil, jak trudný a těžký je život.

A je to půda posvěcená zároveň tisíciletou prací, potem a slzami i krví předků mých. Zde vedli zápas o svoje práva, o svoji čest, zde zrodily se ony veliké činy, jimiž až ku hvězdám sáhala sláva našeho jména, a zde, v těžkém ponížení, pykali po celá staletí za viny své i cizí.

Cit lásky k rodné půdě jest citem přirozeným — ale nekonečně vyšší jsou důvody k němu, jež ze sv. víry plynou! Milujeme tu půdu rodnou a to tím více, že posvěcena byla kroky sv. apoštolů Cyrilla a Methoda, že na ní v lásce, andělské mírnosti a dobrotě vládl sv. Václav, světlé kníže a dědic naší země, že z kropil ji svou krví, prolitou ve smrti mučednické za lásku a věrnost sv. kříži, že na ní skutky lásky konala sv. Lidmila, že žehnána byla rukou sv. Vojtěcha, posvěcena prací i potem sv. Prokopa — slovem, že zrodila nám tolik velkých svatých duší, které dnes před trůnem božím za blaho a štěstí české země orodují. Je mi posvátnou ta půda, že Matka boží sama na

mnohých místech tisícerymi důkazy projevila zde moc svojí přimluvy; jsem zde nejen zrozen ale i křtěn — a od chvíle té, jakými proudy milostí dařila láska boží duši mou! Je to půda, kam uložil jsem snad již, co mi bylo nade vše drahé, znám hroby v ní, kde dřímají sen smrti srdce mých rodičů, dítek či přátel — a sem jednou, dá-li Bůh, uložím sám hlavu umdlenou!

Drazí přátelé! To jsou důvody naší horoucí lásky k rodné zemi; nevěrec jich ovšem nepochopí, snad se nad nimi i pohrdlivě usměje, a přec — právě ony důvody to jsou, pro něž lid náš srostl s rodnou zemí tak mocnými svazky. Snad si toho sám ani vědom není, a teprve, když opustit ji musí, cítí, jak byla mu drahou a milou. To není pravě řídkým zjevem u vystěhovalců našich, že na hranicích země v slzách líbají půdu, z níž kruté poměry je vyhnaly.

3. A stejně je mi pak drahým i rodný jazyk můj. Ne nadarmo jej zoveme řečí mateřskou. Není jazykem světovým, mluví jím jen národ poměrně malý, ale mluvila jím matka moje, v něm vyjadřovala svou něžnou lásku ke mně, svou starostlivost, své napomínání, a v řeči té i já se obracel k ní ať šťasten či ubohý. Jakž by mi neměly býti drahými jeho zvuky, kterak bych neměl hájiti veškerými silami ducha i těla jeho práv?

A vzpomenu-li, co pro jazyk ten vytrpěli naši otcové! Byl kdysi slavným — ale pak — jaké ponížení, jaká potupa! Z úřadů vyhnán, ze škol vyloučen, byl předmětem posměchu a nenávisti — jen v těch chudých chaloupkách, pod doškovými střechami se udržel. A čím se udržel?

Přátelé moji, lidu zbyla modlitební kniha, po předcích svých uchoval si jako drahocennou památku bibli a postilu; v těch čítal ve dnech oddechu, z nich čerpal potěchu a sílu ve dnech utrpení, a zbyl mu chrám, kde jediné ještě mluvili k němu slovem mateřským. Věřte mi, až dodnes platí: nejlépe se to modlí v jazyku mateřském. I ti, kdož zapřeli svůj rod, kdož stydí se za svůj původ, ve chvíli úzkosti, ve chvíli utrpení obracejí se k Bohu tou řečí, které je matka učila, ve ktere matka sama za ně se modlila.

Opakuji, náš jazyk až dodnes tolikrát je tupen a haněn, ale my víme, že jest to jazyk svatováclavský, že jest to drahý odkaz velkých, svatých duší a proto je tak vzácný a milý našim srdcím.

Jsmo opravdu jen národem malým, bez přízně a přátel, bojujícím houževnatě o každý drobet svého práva, odsouzeným po celá staletí k boji, v němž musíme utráceti nejlepší své síly, k boji za práva, jež všude by se měla rozuměti sama sebou. Namlouvá se nám se všech stran: nechte marného boje, kam vedou vaše snahy? Kam to přivedete se svou řečí? Přátelé drazí, máme uposlechnout rady té? Máte lhostejně se na to dívat, jak vaše děti odvykají řeči, v níž jste je vychovali, jak začínají se stydět za vaše jméno, za svůj rod, jak začínají zlehčovat a nevážit si toho, co vám bylo drahým a svatým? Ne — a stokrát ne! odpovíte mi celou duší svou.

Až dodnes s hlubokým dojmem vzpomínám na toto: Přišla kdysi ke mně s pláčem chudá žena, dělnice. Hrozeno jí propuštěním z práce, dá-li své dítě do české školy. Prosila o radu. Co radit? Jde snad o budoucnost celé rodiny, hrozí jim bída, snad i hlad. Žádati obět takovou, zdálo se mi přímo krutostí. Jakoby cítila mé rozpaky, zvolala sama: Ne, a kdybych žebrat měla jít, toho se přece za všechnu svoji starost nechci dožít, aby se jednou mé dítě za mou řeč stydělo, aby se za mne ani česky Otčenáš pomodlit nedovedlo!

Proč uvádím ten příklad, nejmilejší? Protože jasněji než sebe výmluvnější slova dokazuje, jak hluboký cit, jak upřímná, byť i neuvědomělá láska k rodné řeči se tají v srdci našeho prostého lidu, proto tak vroucí a tak hluboká, že jest posvěcena svatou vírou.

Cit lásky k vlasti ukládá mi dále vážné povinnosti:

II.

1. Drazí přátelé! Mluvíme všici jednou řečí, jsme zrozeni na stejné půdě, co tvoříme než jednu, jedinou, velkou rodinu? Sláva její i mou jest slávou, prospěch.

a zdar její i mým je prospěchem. Ale pak i její boje, její utrpení i mne se dotýkají a jsem povinen v její službu dáti nejen srdce své, ale i ducha i paže! Kde se vede velký, čestný, posvátný boj za práva národa, kdy nejlepší hlavy a nejušlechtilejší duše celý život svůj posvěcují zdaru a vítězství svého lidu, jakž bych chtěl zůstatí nečinným? Je k tomu třeba obětavosti, sebezapření, vytrvalosti, síly a především účinné, upřímné bratrské lásky. A kde těchto ctností nejčistší a nejbohatší zdroj? Kde jinde než v učení Toho, který za nás všechny se obětoval, který pro blaho lidstva všeho se zřekl, který vytrval až k smrti kříže a jehož posledním téměř slovem bylo slovo lásky, slovo odpuštění!

Jen mravný, zbožný lid jest také lidem velkým, lidem nadšeným; kde víra otřesena a s vírou i mravy pokaženy, tam každá veliká myšlenka se setká jen s posměchem či ledovou lhostejností.

2. Drazí přátelé! Hlásit se pyšně k národu, je-li tento slavný, mocný a bohatý, to věru je více než snadné; ale býti mu věren i tehdy, je-li ponížen, tupen, celým světem nenáviděn a milovati jej tím vroucněji, tím vřeleji, čím je nešťastnější, napínat sílu ve svatém zápasu, aby mu opět vzešlo slunce svobody, jitřenka lepší doby — poučovat, vzdělávat, těšit a k vytrvalosti vybízet, býti sám vždy hotov ku každé oběti, k tomu třeba vyšší, mravní síly a ta prýští nejbohatěji ze zdroje víry svaté.

Či rcete sami, co může pro nás křestany býti světější pohnutkou ku lásce k vlasti, než z á ř í v ý p ř í k l a d s a m é h o B o h a ?

Bylo to krátce před Jeho smrtí; přiblížil se městu, zadíval se na jeho nádheru; před vševědoucím zrakem Jeho rozvinul se celý, velkolepý obraz slavné minulosti národa židovského, ale viděl již předem strašlivý pád a hrozný konec nejen města, nýbrž i celého národa, a hlubokým soucitem dojat „vida město plakal nad ním.“ (Luk. 19, 47.)

3. Nejmilejší! Ty slzy božského Vykupitele posvětily na všechny časy lásku k otčině, a jsem-li tudíž národu svému cele oddán, truchlím-li

nad jeho neštěstím, rmoutím-li se nad jeho chybami a hledím-li ze všech sil přispěti k jeho povznesení — co jiného činím, než že následuji vznešeného příkladu svého Boha a Pána?

Opakuji, nejmilejší, cit lásky k vlasti je citem přirozeným, a proto naprosto nechci tvrditi, že by jednotlivci, ač třeba zapřísáhlí nepřátelé víry, nemohli býti hotovi pro národ svůj i život položit; i z historie české bych mohl uvéstí příklady; ale stejně jest pravdou, že celý národ jen tehdy bude své zemi cele oddán i v době útrap a v době ponížení, je-li láska jeho k ní prohloubena a posvěcena sv. vírou. A dodávám ihned: jen tato víra jest zároveň s to, aby cit onen v pravdě zušlechtila — a to jest vlastně to nejdůležitější!

4. Kristus miloval národ, v jehož zemi se zrodil, proléval slzy nad jeho záhubou — ale láska Jeho objímala zároveň celý svět, přišel umřít za všechny lidi. Toto vědomí pospolitosti zdá se jakoby čím dále tím více mizelo. Dnes stojí národové příkře proti sobě, s nenávisí a záští ve zraku. Jen ten platí za upřímného vlastence, kdo zároveň z plné duše nenávidí bratra, Kristovou krví vykoupeného, proto jen, že jinou řečí mluví, že v jiné zemi zrozen. Drazí přátelé, kdyby duch lásky, hlásané evangeliem, nebyl vymizel ze srdcí a především ze zákonníků lidských, byly by možnými ty staleté zápasy, jež národové vedou? Nebudou musit přišti lepší věkové hanbou se zardít nad naším stoletím, stoletím svobody, osvěty a lidskosti, kde musí slabší vésti dlouholetý boj o každou píď práva, kde chudý lid násilně je nucen k odnárodnění svých dětí, kde i slovo boží nesmí leckde býti hlášáno lidu volně a svobodně v jazyku jeho? Co síly utraceno v tomto vysilujícím zápasu, co nenávisi a záští nakupeno v lidských srdcích!

Sami národové již to cítí a počínají dělati si ústupky. Obchod, hudba, umění jsou prohlášeny za mezinárodní, za věci tudíž, k nimž netřeba vztahovat plemennou zášť. Drazí přátelé! Světla osoba Kristova však hlásá nám, že v pravdě mezinárodní jsou lidské slzy, lidská utrpení, a že je hříchem proti Bohu

a hříchem proti společnosti lidské ty slzy vynucovat a hoře to ještě množit! K tomuto přesvědčení musí jednou dojít, má-li kdy býti lépe ve světě. Svého se držet celou duší, a svého práva, je-li nám upíráno, se domáhat celou silou — ano, drazí přátelé, tomu boji sám Bůh bude žehnat — ale zachovat zároveň v duši soucit, milosrdenství a lásku ke každému. V každých prsou bije přece jen lidské srdce, srdce našeho bratra, chvějící se štěstím či hořem, úzkostí či nadějí, tedy jen tím, co i nám život činí radostí či břemenem. A toho štěstí tak málo a hoře tolik v srdci každém — nač vzájemnou záští je ještě zvětšovat?

Proto, drazí přátelé, mluvím k vám o lásce k vlasti, proto v této době, kdy stojíme v duchu pod zkrva-
vělým křížem Kristovým, dotkl jsem se též této otázky, malo dbaje na to, hodí-li kdo za slova ta po mně kamenem potupy. — Na loňské cestě své po uherském Slovensku slyšel jsem předního bojovníka za slovenskou myšlenku ve chvíli, kdy skutkem dokazoval, že je ochoten pro právo svého lidu i své postavení obětovati, jak pronesl v posvátném zápalu: „Národnost bez Krista je pohanstvím.“ Ano, drazí přátelé, pohanstvím v nejhorším slova smyslu, kde moc je právem, násilí zákonem, a staletá práva slabšího národa ničím. Dokladem k tomu jsou historie všech utlačených národů.

Za to láska k národu, je-li vírou zušlechtěna, jest citem posvátným, jest skutečnou ctností a proto mezi prvními buditeli našimi najdete kněze, hlasatele evangelia míru, mezi nejpřednějšími. Mezi těmi, kdo za národ svůj nastavovali prsa v hrdinném boji, velikém boji stáli oni v prvních řadách. Nemožno jinak. Jak bych směl spoléhati na důvěru lidu, jak bych mohl čekat, že uvěří mým slovům, že poslechne mého vedení, neukáží-li celým životem, že jeho zájmy jsou i mými zájmy, jeho boje i mými zápasy. Kážu-li jiným obětavost a sebezapření pro velké myšlenky, pak je to nejen ctí ale i povinností státi v prvních řadách, kde boj je nejtěžší. Bože můj! co potupy, co pronásledování se jim za to dostalo!

Leč ty rány nebolely; více bolí, čím z tábora našeho proti kněžstvu se hází. Dnes prý duch národní z jeho řad i srdcí dávno vymizel; nemají ani porozumění ani srdce pro to, zač zápasí veškeren český lid! — Drazí přátelé! odkud vyšli čeští kněží? Převelkou většinou z chudých českých chatrčí; poznali útrapy a svízele lidu z mozolů na dlani svých otců, dle vrásek a šedin na hlavě matek svých, a na to že by kdy chtěli a mohli zapomenout? Žijí v středu toho lidu, a až dosud ke komu v nejtěžších chvílích, s nejskrytějším hořem se lid onen nejspíše obrací? A znajíce, jak lopotný a trudný je většinou jeho život, a jak při všech chybách svých, ten lid je dobrý, důvěřivý, trpělivý i zbožný — neměli by mítí srdce proň a přičinit se ze všech sil, aby bylo lépe? — Jsou výjimky i zde — ano drazí přátelé a ve kterém stavu by jich nebylo — ale z výjimek těch dělati pravidlo, jest nespravedlností, již právě čeští kněží si nejméně zasloužili!

Je-li v rozvířené, bouřlivé době naší něco, co jako stín nedůvěry klade se mezi kněžstvo a lid, pak to bylo jen uměle vypěstěno a má své důvody zcela jinde. Je-li naším hlubokým přesvědčením, že není pro žádný národ štěstí a rozkvětu bez svaté víry, pak nemůžeme jíti s těmi, ba přímo vystoupiti musíme proti těm, kdo ve víře vidí štěstí toho překážku, ať patří již do tábora kteréhokoliv!

Chtějí v zdělanosti nahraditi víru. Vzdělanost! Drazí přátelé, mám hlubokou úctu před tím pojmem a připouštím, že člověku v dobrých poměrech žijícímu stačí na jistý způsob života, nepřičícího se ani veřejné mravnosti ani světským zákonům, ale nestačí naprosto při bouři vášní, zvedne-li se v srdci lidském, při bouři pochybností, začne-li zmitati duchem, slovem: nedovede vyplniti lidské srdce!

A mnoho-li možno toho vzdělání poskytnouti chudému lidu? Čtete jen, čím sytí vědychtivost jeho ti různí apoštolové osvěty a přisvědčíte mi, že je to jen rozpalování vášní lidských až do nemožnosti, po němž musí — půjde-li to dále — nastati zhoubné vystřízlivění. Přátelé moji! Století osvěty chýlí se ku konci

— a na všech stranách zeje korrupce, úpadek mravnosti, nedůvěra a roztrpčenost, jež nejbližší již obzor halí zkázonosným, příšerným mrakem!

Drazí přátelé! Jsem jist, že uvěříte mi na slovo, že to jen upřímná vroucí láska k českému lidu, jež klade tato vážná slova v ústa má. Jen teskná obava o jeho budoucnost, jen vroucí přání, aby obstál v těžkých bojích, jež teprve nastanou! Cítíme to všichni v samých duších svých, že kalich utrpení našeho dávno ještě není dopit, a na dně jeho že snad zbývají ještě ty nejtrpčí, nejhořčí krůpěje! Jak bude třeba, aby v rozhodné chvíli jediný plamen nadšení zanítil všecka srdce, plamen čistý, vírou posvěcený — ne smrtelná zášť proti jiným, ale veliká láska ku svaté věci naší!

Paže k paži, srdce k srdci a oko, plno důvěry a víry, upřeno ku hvězdnému trůnu, kolem něhož svatí dědicové naši prosí s námi a za nás — pak, přátelé drazí, netřeba zoufat — žije ještě ten starý, věčný Bůh, ochránce slabých a utlačených!

Končím prosbou, již tolikráte v těžkých chvílích vyslovovali naši předkové, modlitbou, k níž i vy přidáte se jistě celou duší:

„Svatý Václave, vévodo české země, nedej zahynouti nám ni budoucím!

Amen.

Socialismus a náboženství.

•Pojďte ke mně všci, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím!« (Mat. 11, 28.)

Zmínil jsem se v poslední řeči své, že velebitelé našeho století hlásají hlučně a vítězně: V století devatenáctém není už otázky náboženské, mysl i srdce lidí zaujala zcela otázka národní! Drazí přátelé! Jsem jist, že jste vycítili z mé řeči, že důležitost národní otázky sám vysoko cením, že jako pravý syn své doby také plně prožívám její zápasy a cítím, co jejím srdcem hýbe, a že jen ve jménu sv. kříže jsem zapřísahal vás, abyste pro lásku ku své otčině a ku svému jazyku nezapomněli, že vašim bližním je každý člověk — či jinými slovy, abyste, milujice své, nepočali snad nenávidět druhých!

Národní otázka zaujala mysl; ano, drazí přátelé, ale jako vše, co není posvěceno světlem sv. kříže, nemá trvání, tak i zde u mnohých na místo svateho nadšení pro svoje právo, na místo ušlechtilého zápasu duchů, aby svému lidu zjednali čestné místo mezi národy, osvětili jeho ducha, povznesli jeho srdce, pomohli mu k časnému blahobytu i duchovnímu bohatství — zvrhla se láska k vlasti v plemennou zášť, otrávil srdce oním kletým sobectvím, jež cizí právo nohama šlape, aby svému dopomohla k vítězství!

V těžké době nynější, kdy svornosti a vzájemného porozumění by nejvíce bylo potřebí — dělí jednotlivé národy celá propast záští od sebe. Leč ne, drazí přátelé, začíná již dorozumění, začíná jednota; právě tak zv. nejnižší vrstvy lidu, t. j. nescíslné miliony lidí tělesně pracujících, začínají se dorozumívat přes veškery různosti jazyka, původu či zemí a začínají se sjednocovat v jednu jedinou, příšerně velkou moc — ale běda, pojátkem a poutem k sobě je vízícím není láska evangeliem hlásaná, není rovnost s kříže plynoucí — nýbrž smrtelná, nesmířitelná zášť proti společnému nepříteli — proti majetku.

Sociální otázka dnes tane na všech rtech, tkví ve všech hlavách, a je nám, jako bychom stáli

před něčím hrozným, děsivým, jakoby bouře, již svět ještě nezažil, měla již v příštím okamžiku rozpoutati se nad naší hlavou!

Hřešilo se na trpělivosti prostého lidu příliš dlouho; vše, co sv. víra zavedla v život, uvedeno v posměch; s nesvědomitostí dnes až nepochopitelnou pracováno o to, aby lidu byla vyrvána bázeň boží a oddanost sv. víře — a dnes, kdy setba dozrála a zásady světu s takým úsilím vnucované uvádějí se prakticky v život, svět trne a bledne! Se stolců vědátorských upírána jsoucnost boží, upírána nesmrtelnost duše, prohlašováno, že člověk ničím podstatným se neliší od zvířete, naděje v odplatu věčnou, v lepší, blažený život po smrti uváděna v posměch, pracováno soustavně na tom, aby nejen oltáře, ale i trůny byly podkopány, otřeseny, zříceny — a dnes — kdy všechny tyto myšlenky mají býti provedeny — svět bledne a trne!

Lid začíná přemýšlet, a z toho, co perem i slovem mu po léta přímo bylo vnucoováno, činiti důsledky! Víra v nebe mu vzata — nuže, což divu, že chce aspoň svůj pozemský život si upravit dle svého; všechna důvěra v trestající spravedlnost boží v něm otřesena — nuž, chce býti soudcem a rozhodčím sám a pomstíti se za vše, čím po staletí na něm bylo hřešeno; zásada: „jen kdo je silnější, schopnější, má právo k životu, pro slabé, neduživé a choré tu není místa“, byla příliš dlouho hlásána, aby jí lid ve svůj prospěch konečně nevyužitkoval: Spočetl svoji sílu, vidí svoji moc — a nyní tluče na brány pozemského ráje a žádá vpuštění! A nehrozí se odporu, ba přímo vyzývá k boji celou společnost; s upřímností až zarážející hlásá poslední své cíle.

Draží přátelé! Jsem dalek toho, abych na bedra socialismu svaloval krvavé skutky a děsné zločiny v poslední době od anarchistů spáchané; věřím tolik ve zdravost úsudku i lidí rozvášněných, nenávisť zaslepených, abych tyto šílence nepovažoval za vykonavatele toho, oč socialismu běží — ale i to, co vážně socialisté za svůj program prohlašují, jest úplné zvrá-

cení všeho dosavadního společenského řádu, je přímo zničením všech posavadních práv a zřízení!

Také v českém dělnictvu ten duch nabyl vrchu. Lid zorganizován, četné listy a brožury rozšiřují denně mezi ním zásady a učení socialistů, a proto, chtěl-li jsem letos postní doby k tomu použití, abych o nejdůležitějších, srdcem a myslí naší doby zmítajících otázkách promluvil — nemohu naprosto se vyhnout otázce této, otázce sociální. Ovšem, ne snad, abych ji řešil, ba ani, abych v celém dosahu ji vylíčil; jen na jedno nebezpečí chci ukázat, tím vážnější, čím je hroznější a vám, drazí přátelé, bližší! Socialismus sám rozdělen v několik táborů, různých se i posledními cíli svými i prostředky k jich dosažení; ale v jednom jsou svorni všichni: v nenávisti proti každé víře! V listech, jež i mezi českým lidem se šíří, jest tato zášť vyslovována přímo děsným způsobem.

Drazí přátelé! Je možno, aby bylo kdy lépe, když takové zásady se ujmou? Necítíte všichni, že musí bolestné a hrozné chvíle přijíti na ubohý, svedený lid, bude-li připraven o vše, co až dosud mu bylo útěchou a posilou?

Dnešní slova má platí především tobě, pracující lide český, a z lásky k tobě a z obavy o budoucnost tvou volám: Není také pro tebe štěstí a není naděje v lepší budoucnost — leč u paty sv. kříže. Běda, dáš-li si vyrvati ze srdce víru v Toho, jenž jmenovitě k tobě volá hlasem, plným vroucí lásky:

„Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím! (Mat. 11, 28).

I.

1. Oč běží při otázce sociální? Snad o to, aby neutěšený stav chudého lidu byl zlepšen, aby nesmírná protiva mezi boháči, čítajícími své jmění na miliony a mezi lidem, nevědoucím co zítra do úst dát, byla poněkud vyrovnána, aby chudině dostalo se všech občanských práv, aby postaráno bylo dostatečně o lidi v práci zestaralé, zmrzačené — krátce, aby, pokud možno, bídě, kteráž v tisícere podobě lidem ztrpčuje život, byl, ne-li konec učiněn, alespoň bylo uleveno?

Přátelé drazí! Kdo z nás by nebyl pro takový účel celou duší svou? Kdo pak z nás neví, že to právě Kristus byl, jak jsem v předposlední řeči své dokázal, jenž na posvátnost lidských slz upozornil, skutky tělesného i duchovního milosrdenství nejen hlásal, ale i konal?

Proto církev sv. po všechny věky celým vlivem svým se o tento úkol zasazovala, a v době naší, kdy veškery státy napínají horečně všechny síly své, aby děsivý zjev socialismu zaplašily, ozval se mohutný hlas sv. Otce našeho, Lva XIII, aby na povinnosti pánů k dělníkům a na povinnost dělníků k pánům co nejdůrazněji upozornil! Nuže, drazí přátelé, tu přicházím na zásadní rozdíl, na nepřeklenutelnou propast, jež hlasatele socialismu od nás katolíků dělí. Oni hlásají násilný převrat, zboření trůnů i oltářů, nevidí spásy než v násilném, a třeba-li i krvavém rozřešení těžké otázky.

Tak již na sjezdu v Bruselu r. 1868, prohlásil Dupont, jeden z vůdců internacionály: „Co my zahubit chceme, není vladařova osoba, není tyran, nýbrž tyranství vůbec; nechceme žádných vlád, neboť nás berněmi všelikými zničití hledí; nechceme žádného vojska, neboť armády po nás střílejí a zabíjejí nás: a nechceme žádného náboženství, neboť náboženství utlumuje a zatemňuje všecken rozum!“

A sv. Otec prohlašuje: Návrat k zásadám křesťanství a přetvoření způsobu života, mravů a zařízení národa podle Jeho svatých předpisů je nutný — a tato nutnost vystupuje denně vždy rozhodněji. Od křesťanství vzdalováno se víc a víc: a tím mohutněji rozmáhala se zátopa zla, jež na nás doléhá, tak, že všichni dobře smýšlející vzpomínají přítomnosti jen s úzkostí a do budoucnosti patří s rozechvěním!*)

Drazí přátelé, na jedné straně rudý prapor, znak nenávisti a pomsty, a na straně druhé sv. kříž, také rudý, ale zkrvavělý krví Lásky nejvyšší! Na kterou stranu se lidstvo přidá, ukáže doba nejbližší.

*) Encyklika sv. Otce Lva XIII. o povinnostech katolíků ze dne 10. ledna 1890.<

Já dnes jen jediného bodu ze sociálního programu se chci přidržeti: „Nechceme žádného náboženství!“ Tedy pryč s náboženstvím ze srdcí, z rodin a ze škol, pryč s vírou v Boha milosrdného, Boha lásky, Boha odpuštění, pryč s křížem, znakem Lásky věčné, pryč s vírou v nesmrtelnost duše, v život za hrobem! — A co nám pak zbude? — Kde jest jaká moc ve světě, jež by zabránila mohla potom lidem, aby nezačali boj všech proti všem, kde síla, jež by na uzdě udržeti dovedla lidské vášně? — Není to právě úpadek náboženství, odvrácení se od vznešené mravouky naší, jímž utvořena tak nesmírná propast mezi boháči a chudinou?

2. Pryč s náboženstvím ze srdcí! Drazí přátelé! Pravil jsem nedávno, že Kristus posvětil chudobu. Nynější doba zavrhlá učení Kristovo, a staré pohanské poměry zavládly znovu v celém světě. Známo, jak u starých Římanů bylo nakládáno s otroky; milosrdenství, soucit, útrpnost byly věci neznámou; otrok nebyl člověkem, byl pouhou věcí, kterou pán mohl darovat, do zástavy dát, trýznit či usmrtit, aniž komu byl za to zodpověden! Křesťanství vrátilo otrokům lidskou důstojnost, zlomilo okovy a určilo přesně i bohatým a mocným povinnosti, jež k chudině je vízí. Naše doba šla ještě dále. Prohlásila úplnou svobodu, zrušila nevolnictví, jež dosud panovalo, prohlásila naprostou rovnost všech lidí před zákonem — a přec, nejmilejší, co vidíme? V co zvrhla se krásná a veliká myšlenka svobody? Není už otroků ve smyslu pohanském, není ani nevolníků jako v předešlých stoletích a bída sociální je přec úžasná, hroznější než byla kdy.

Drazí přátelé! Ta svoboda nebyla posvěcena a proniknuta duchem učení Kristova a proto se změnila v úmorný, bezohledný, surový zápas o život, v němž vítězí jen silnější, obratnější — a velkou většinou — jen nesvědomitější! Volnost práce, svoboda řemesel, průmyslu! — jak tleskalo se kdysi těmto trpytivým heslům — a dnes na jedné straně nahromaděný kapitál, čítaný již po miliardách, a na straně druhé bída, hlad, a co horšího, nenávist a zášť, hotovící se k boji na život a na smrt!

Nastal šílený shon a chvat po zlatě a zisku, a byl korunován výsledkem v pravdě úžasným. V několika rukách vzrostlo bohatství v neuvěřitelné sumy: co stálo oběti, čím bylo zapláceno jaké mozoly a čím pot krvavý na něm lpí, známo jen samému Bohu! Není už otroků — a přec, čím jiným jest a zůstane dělnický lid, dokud zásady evangelia nebudou uvedeny v život? Má svobodu: pracovat či nepracovat, tedy svobodnou volbu mezi prací za krvavý groš, či smrtí hladem. V tom třeba pomoci a sice brzké, neodkladné pomoci, nemá-li pomoc přijíti pozdě. A pomoc může býti vydatnou jen tehdy, budou-li zákony státní prosyceny duchem zákona božího, jinak není autority ve světě dost mocné, aby sobeckému duchu vynutila, čím chudobě jest povinen!

Co roztrpčuje dále mysl prostého lidu, je rozmařilost, přepych a úpadek mravnosti právě ve vyšších kruzích. Ve světě miliony rodin v nejkrutější bídě, k nespočtení hladovějících dítek, usouzených matek, zoufalých otců — a obrovské sumy peněz vyhadují se s bezstarostným úsměvem z pouhého rozmaru, k ukojení vášní, utrácejí se v nízkých rozkoších obnosy, jimiž by zabezpečena mohla býti budoucnost mnoha potřebných, příčinlivých rodin! Nemusí to roztrpčovat a rozpalovat mysl lidu až do nemožnosti? A to tím více, čím více přichází na jevo, jak prohnílá, mravně skleslá jest společnost velkých tohoto světa, kdy odhalují se v jednom státu za druhým přímo neuvěřitelné důkazy, jak nesevědomitě se kupčí s právy lidu, jaká úplatnost, jaké nestoudné vydírání poskvřnilo ruce těch, kteří chtějí řídit osudy národů, veletí veřejnému mínění!

Kdo zde může zjednatí nápravu? Není tu třeba, aby to staré desatero boží se svými příkázáními „Nezabiješ, nesesmilníš, nepokradeš, nepromluvíš křivého svědectví“ přišlo i mezi mocnými tohoto světa k plné, staré platnosti, aby zahřměno jim bylo do duší, nemá-li v trosky se sřítiti společnost celá? Kde má lid nabýti úcty k zákonům, když jiní je obratně obejdou, či k svému prospěchu využítují?

3. Rozmařilost, přepych, užívání světa v nejširším a snad i nejhorším slova smyslu a necitelnost k lidské bídě. nevšímavost k lidským slzám, — toť známkou naší doby. Pohrdla Kristem a proto tak lehko a tak ráda zapomněla na učení Jeho: „Ale když činiš hody, povolej chudých, mdlých, kulhavých a slepých: a budeš blahoslaven“ (Luk. 14, 13).

Nechci říci, že by se neobětovaly ročně značné sumy na účely dobročinné. Ale tím přece není všechno vykonáno. Halír, jenž se chudině hodí, nejčastěji jako výtěžek skvělých zábav, při nichž rozvinutá nádhera jen znovu bolestně se dotýká mysli chudého, pozorujícího lidu, jest a zůstává přec jen almužnou, jež na chvíli snad slzy setře, ale chudása s boháčem nesblíží — a o to přec by mělo jíti především! Peníz onen musí býti posvěcen pravou, bratrskou láskou, chudý musí vycítit, že podává mu ho ruka bratrská. V tom spočívá celé tajemství katolické dobročinnosti. Boháč se nerad dívá na bídu, bezděky cítí, že ta vpadlá tvář, vyhaslé oko, s tichým, beznadějným steskem chvějícím se v něm, je proň palčivou výčitkou — je němou obžalobou a proto hledí se almužnou co nejrychleji pohledu toho zbavit. Pravá křesťanská dobročinnost hledí však vyšetřiti příčiny bídy, a chce nejen almužnou odpomoci, nýbrž nuzného i mravně povznést. Pravý křesťan lidumil proto osobně jedná s ubožákem. Z této myšlenky povstal nejskvělejší květ křesťanské dobročinnosti, spolek sv. Vincence z Pauly. Založen byl teprve r. 1833 od 8 studentů v Paříži — a dnes čítá již na tisíce konferencí, šíř se po celém světě a všude, kde začal blahodárnou činnost, žehná mu na sta úst. A v čem spočívá kouzlo jeho působení? Neudílí pouze hmotné podpory, ale vniká do příbytků chudiny, nehrozí se ani brlohů člověka nedůstojných, v jakých jmenovitě ve velkých městech chudina bydlí, těší, povzbuzuje, poučuje a napomíná, ujímá se zanedbaných dětí, hledí zabránit neřestem a vše ve jménu Toho, jenž první začal hlásati lásku k chudým a ubohým!

Pryč s náboženstvím ze srdcí! A kdo dá pak sílu, odvahu a ono velké, naprosto nutné svaté nad-

šení nevinným dívkám, jež v prostém šatě řeholním jak andělé soucitu se sklánějí nad lůžky nemocných, mlčky, tiše a oddaně obvazující rány nejhnusnější, a sílí se jen vroucím pohledem na zkrvavělé tělo Kristovo?

Kdo povede kroky mužů, zřeknuvších se vlasti, rodiny, jmění a rozkoší, a procházejících, stále připraveni k mučednictví, krajiny nejzazší, aby světla evangelia i světlo vědění zanesli do temností duší pohanských?

Vzítí náboženství srdci lidskému znamená odejmouti mu křídla, jimiž nad rmut a kal sobectví dovede vznést se až v nebeské výšiny lásky, sebezapření, milosrdenství.

II.

1. Drazí přátelé! Svatá víra naše nejen obměkčuje srdce bohatých — ona zušlechťuje zároveň i mysl chudiny!

Nelze přec vinu na veškeré bídě, jež dnes společnost tíží, svalovati pouze a jediné na bedra boháčů! Zkoumejte jen život pracujícího lidu, a přiznáte, že ve mnohém těžce proti svému štěstí hřeší sám.

Duch náboženský mizí z jeho řad a s ním i ty chválené vlastnosti pracovního lidu. Práce, již Kristus svým příkladem posvětil, dnes prohlášena za břemeno a čím dále tím více se množí úžasně řady lidu zahálčivého, žijícího ode dne ke dni a hotového ke všemu. Poklesly hluboko mravy v našem lidu. Pozorujte jen život v továrních městech, a srdce vás zabolí při pouhém pohledu a duše se otřese při pouhém pomyslení, jak bude dál. Potkáte mladistvé tváře a mnohem více nežli bída, patří na vás stopy hříchu, zhýralosti, předčasných vášní, a zaslechnete-li, o čem mluví, zděsíte se, co mravní zkázy vejde se již do srdce hochů či děvčete škoře sotva odrostlých! A právě tito ubozí dovedou o svaté víře mluvití nejpotupněji, dovedou drze vysmát se všemu, co snad ještě jich rodičům bylo či jest posvátným.

Ne — neházím po nich kamenem, vím, že vinu na tom nesou nesčetní svůdcové, již z mladých hlav

vyrvali každou vzpomínku na Boha a ze srdcí všechen stud a čest — ale ukazují na ně jako na hrozný doklad k tomu, kam nás přivede volání: „Pryč s náboženstvím!“

Vede k požitkářství stejně u chudého jako u boháče. Mizí spořivost mezi lidem, začíná neukojitelná touha po tom, užít všeho co se dá — a výsledky? Co týdně, lopotnou prací krvavě vyděláno, proleje se hrdlem často za jediný večer — a dbá se málo na to, že na vydělaný groš čeká doma toužebně ustaraná žena a hladové děti.

Smutné jest pomyšlení, že na př. právě mezi českým lidem rádí kořaleční mor způsobem hrozným; a jaké děsné následky má tato vášeň — hořko vzpomenout. Co rodin zničeno, co jmění probito, duše i těla zkažena a na všem hrozná kletba rozhněvaného Boha. Svoboda! Oh, drazí přátelé, toužíme všichni po svobodě každým dechem svým, ale svobodni budeme jen tehdy, když veškery vášně spoutány budou zákonem božím!

2. Pryč s náboženstvím z rodin! Bože můj, ten duch náboženský vymizel opravdu již z mnohých rodin, vznešených i nízkých — nuž vizme, kam to vedlo!

Až podnes platil rodinný život za něco posvátného.

Veliké povinnosti, jež ukládá, velké oběti, jež vyžaduje, povznášejí ho a posvěcují. Manželé, před oltářem Páně si ruce podávající, jsou si toho dobře vědomi, že činí krok, od něhož závisí vezdejší štěstí i věčná blaženost. Muž, až dosud svobodný, neodvislý, mění se v hlavu a otce rodiny, teď musí bojovat nejen o své vlastní štěstí, ale napínat síly ducha i těla, aby svým drahým pojistil budoucnost, musí vytrvale, neúměrně dávat se v zápas, aby uchránil založený krb svůj všeho neštěstí. A dívka, vyrostlá v domě otcovském, vědoucí tak málo, jak vážný a těžký je životní boj, mění se v srdce a matku rodiny. O kdož může sečísti, kolikráte se zachvěje srdce její starostí a bázní o budoucnost dětí, co obětí musí přinést, co odříkání si uložit. Manželu svému má rodinný krb proměnit v místo odpočinku, klidu a štěstí, kde

by si mohl oddechnouti od úmorného zápasu, kde měkká její ruka zaplaší stíny s jeho čela a vlidné slovo a láskyplný pohled vzpruží jej k nové činnosti. Co je k tomu třeba lásky a co síly! Tu nestačí ona láska smyslná, jež neodolá chladu stáří, neobstojí v bouři utrpení, je třeba, aby se proměnila a prohloubila v cit vřelého přátelství, vzájemné, upřímné úcty — a nejvíce třeba, aby prozářena a posvěcena byla vroucí láskou k Bohu. Kolik dnes najdete takových rodin?

Jaké pohnutky vedou dnes většinou mladé muže k oltáři? V jakých zásadách vychovávají nyní matky své dcery? Drazí přátelé! Jak se tu kupčí s nejsvětějšími zájmy, a jak se dělá obchod z manželské věrnosti! Jeden z největších zločinů naší doby jest, že viklá a otrásá základním pilířem všech států a národů, rodinným životem, svátostí manželství! Celá záplava spisů, oslavujících nevěru, v posměch uvádějící čest žen a věrnost mužů, líčících žhavými barvami smyslnost a svatozáří mučednickou obestírající jeden z hříchů nejtěžších, otrávil celá pokolení a ovoce toho dnes dozrává. Jako ve všem, i v tom šli velcí a vznešení napřed. A lid pozoroval — viděl, jak šlape se mrav a cudnost nohama, jak právě ve vznešených kruzích je věrnost a čistota předmětem úsměšku, přesvědčil se, že hanba smí dnes veřejně ulicemi a před nestoudností, je-li hedvábím oděna, že se lidé i klanějí; což divu, že začíná napodobit!

Drazí přátelé! Je to jedna z nejsmutnějších kapitol líčících lidskou bídu a mnoho by se dalo říci. Nejsmutnější při tom, že poměry sociální téměř násilně pracují na znemrazení lidu. — Dokud zákonem nebude v továrnách zakázána práce žen provdaných*), jmenovitě přísně práce noční, nemůže býti a nebude lépe. Co může býti z rodiny, kde ubohá žena od rána do noci zároveň s mužem stojí u stroje, kde o dozoru na děti nemůže býti řeči? Je to státu svatou povinností, aby se postaral o to, aby žena dělnikova

*) Verhandlungen des Katholikentages : Sv. II str. 140.

mohla se vrátiti k domácímu krbu, aby mohla býti manželkou a matkou a to tím spíše, že je dosti závodů, kde ani čest její není jista, že jest dosti podlých pánů, kteří ženu či dívku v potu tváři pracující připravují o čest!

A kde tak se hřeší proti lidu, tam není divu, že propuká zášť a že sílí se nenávisť. Ubohý lide můj! S jedné strany příkoří a bezpráví po staletí na tobě páchaná plní hořkostí tvou duši, a se strany druhé ti, kdož slibují ti osvobození, rozlomení pout, připravují tě o jediné, co ti ještě zbylo, o svatou víru!

Pryč s náboženstvím ze srdcí i z rodin, je heslo socialismu, a statisíce dělníků opětuje je v divém zápalu. Jaké budou konce? Rozzuří se opravdu celou Evropou boj všech proti všem? Mají býti snad prolity celé řeky krve, zpusťošeno, co velkého a krásného věky vytvořily, aby na ssutinách a zříceninách starého světa vyvstal nový, šťastnější a svobodnější? Snad k tomu dojde, snad rozzuří se opravdu boj, jakého svět ještě nezažil: ale pak za veškeru tu nesmírnou cenu krve prolité a životů utracených přesvědčí se lidé jen znovu o staré pravdě: že bez Boha není pokoje, není míru a není štěstí!

Drazí přátelé! Vím až příliš dobře, že řečí sebe nadšenější nezastavím proudu dějin. Dokud ti, kteří moc mají v rukou, nevzchopí se konečně, aby na základě evangelia stanovili zákony, jež by byly tlumočnickem ne vylhané, nepravé svobody, ale výrazem upřímné, Bohem posvěcené lásky ke všem — bude proti-náboženský socialismus vítězit.

Mně jde jen o vás, přátelé drazí! Jde mi jen o to, abyste nedali se svéstí hlasy těch, kdož víru po otcích zděděnou tupí a hanobí, a s ní i mravy čisté a ryzí nohama šlapou. Až vrátíte se dnes do svých domovů, zadívejte se na své děti a přemýšlejte, jak byste si přáli, aby vyrostly; zda u viře v Boha, kterýž dal zákon: „Cti otce svého i matku svou,“ či bez této víry! Zajděte v duchu ku hrobu svých rodičů a vzpomeňte, jak byli stálí a trpělívi a silní při všech útrapách a svízelních, jak umírali, upírajíce oči na sv. kříž, ježž křečovitě tiskla stydnoucí ruka, vzpomeňte na

vlastní svoji minulost, jak bylo pusto a prázdno ve vašem srdci, kdy zapomněli jste na Boha, kdy vám byl k posměchu všecken zákon boží; vzpomeňte na to vše, a pak, drazí přátelé, jsem jist, že nemusím se o vás bát. Tím nadšeněji že seskupíte se kolem sv. kříže a do srdcí svých děti že s nadšením budete vsévati víru a lásku k Tomu, jenž volá k vám: „Pojďte ke mně všici, kteří pracujete a obtíženi jste, a já Vás občerstvím.“

A m e n.

Svědectví Kristu.

»Tof jest ten kámen, kterýž zavřzen jest od vás stavitelů, kterýž učiněn jest hlavou úhelni!«

(Sk. ap. 4, 11).

Dnes obracím zraky Vaše do ulic Jerusalemských v době, kdy Kristus trpěl. Vizte Jej v zahradě Gethsemanské, kdy obrovská tíže hříchů všech lidí a všech věků ležela na Jeho duši, kdy úzkost, bázeň a hrůza sevřely srdce jeho tak, že »učiněn jest pot Jeho jako krůpěje krve tekoucí na zemi.« (Luk. 22, 44.) A několik kroků opodál učedníci Jeho, ti, jež po tři léta zasypával důkazy nevjroucnější lásky, již byli svědky Jeho zázraků, jimž až posud zněla v srdcích dojemná slova, jež pronesl k nim na rozloučenou, ti učedníci spali. A zatím z Jerusalema bral se tichem a temnotou noční příšerný zástup k hoře Olivetské, žoldneři a vojíni, ozbrojeni a provazy opatřeni, při záři pochodní šli hledat Ježíše. A v čele jich jeden ze dvanácti, jeden z apoštolů, podplacen 30 stříbrnými, jde Krista prodat. A zajali Ho, a vlekli Ho ulicemi a bezcitná, surová luza rostla do tisíců, a s posměchem a potupou a spíláním vívala Toho, jemuž nedávno volala těmiže ústy: »Hosanna!« Stojí před Kaifášem a odpovídá na otázku, již posud země neslyšela, na otázku, jež rozhoduje nad časným i věčným blahem veškerého lidstva: „Zaklínám tě skrze Boha živého, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží?“ (Mat. 26, 63) — odpovídá na ni velebným, nebesky klidným, ale určitým a jako věčná pravda pevným: »Ty jsi řekl.« (Mat. 26, 64). — A v téže chvíli Petr, hlava apoštolů, týž, jemuž dal Kristus klíče království nebeského, týž, na němž jako na skále vzdělal Kristus církev svou, zapírá svého Pána a Mistra — ne jednou — ale třikráte z pouhého strachu před Židy!

A začala cesta křížová, ta hrůzná, příšerná cesta, jež podnes, po 2 tisíciletích, při pouhé vzpomínce otřásá i srdcem nejtvrdějším, a začalo utrpení, jehož země posud neviděla, a ponížení, nad nímž nebe se zachvělo, a přišla i smrt, před jejíž hrůzou slunce se

zatemnělo a skály se pukaly a hrobové se otevírali. A ve chvíli té kolem kříže Kristova na tisíce rozvášněných, rozzuřených lidí, apoštolové ukryti, přátelé a ctitelé Kristovi zastrašení a zaražení — jen Maria a Jan, věrní a pevní vytrvali v nekonečném hoři až k posledku! —

Drazí přátelé! Naznačil jsem Vám, ovšem jen v rysech povšechných, z čeho máme děkovati sv. víře v P. Ježíše. Není otázky, jež kdy hýbala lidským duchem, by v ní nenašla plného, uspokojivého rozluštění, není citu, není utrpení a není ani radosti v srdci lidském, jež by vírou tou nebyly posvěceny a zušlechtěny. A přec — ta křížová cesta dosud není ukončena, jen místo úzkých ulic Jerusalemských je nyní dějištěm jejím celý svět.

Kříž Kristův dnes smýkán a tupen a hanoben, a miliony lidí, tisíckrát nevděčnějších než byli Židé, protože obmyti již a vykoupeni posvátnou krví Kristovou, s láním a posměchem mluví o Tom, který přišel za nás a za hříchy naše umřít. V šílené přímo zaslepenosti šlape se nohama to nejsvětější, v bláto a kal se vrhá to nejvznešenější, lidu se přímo násilím rve z duše všecken náboženský cit, ba i na ty nevinné, čisté duše dětské již se odvážíla smělá ruka.

„Ukřížuj!“, mnohem příšernější než bylo ono před dvěma tisíci lety, rozléhá se širým světem — a co dělají věrní učedníci Kristovi? Drazí přátelé, to není už pouhý spánek, svědčící o lhostejnosti, vlažnosti a netečnosti, to je již stálé, soustavné zapírání Boha skutkem i slovem — ba častokrát přímá zrada na Tom, jemuž máme ze všeho děkovat.

Pak není divu, že jakoby vše v trosky sřítiti se mělo, že zmizel pokoj, klesla důvěra, ochabla láska, a celý svět že proměněn v bojiště, na němž zuří již po staletí neúprosný boj o život, a kde padlo a vykrvácelo již životů a obětí k nesečtení!

Ale ne — drazí přátelé — bohudíky, začíná již svítat, začíná sebepoznání! Lidská společnost octla se již příliš blízko bezedné propasti, aby jí neviděla a při pohledu na ni hrůzou netrnula. Se všech

stran Evropy, s trůnů i z parlamentů začíná se volati k obratu; kříž a sv. učení začíná přicházeti ke cti, ve znamení, jímž právě mocní a vznešení tohoto světa nejdříve pohodili, vidí najednou spásu jedinou.

Řekl jsem úmyslně jen: začíná svítat, protože k plnému dni, kdy slunce pravdy věčné zazáří zase v plném lesku nad celým světem a zanití všechna srdce plamenem jediným, je ještě daleko. Nelze jinak!

Hříchy celých staletí nedají se odčinit královským rozkazem ani žádným paragrafem. Přihlíželo se příliš lhostejně a dlouho k tomu, jak beztrestně a svévolně oltáři se otřásá, aby nyní, kdy i na trůny došlo, stačilo pouhé vyzvání k lidu, aby se vrátil k staré věrnosti, mírumilovnosti, trpělivosti, slovem k oněm ctnostem, jež čerpal ze sv. víry! Přátelé moji! Naše víra nesmí býti snížena na pouhý policejní, ochranný prostředek k obraně moci, výsad a jmění, církev sv. musí míti volné obě ruce, aby se stejným důrazem nejen dolů ale — i nahoru držeti mohla stará příkázání boží a vybízeti k jich plnění.

Když Kristus umíral — slunce se zatmělo a země se chvěla, a pohanský setník, bázní a milostí boží naplněn, vyznával víru v božství Kristovo!

Drazí přátelé! Také kolem nás se zatemnilo a společnost lidská otřásá se a chvěje v samých základech; má-li lépe býti, musí s Marií a Janem pod kříž se seřaditi vznešený i prostý, učený i chudý — slovem — život soukromý i veřejný musí býti proniknut duchem křesťanským — Svět musí hlasitě svědectví vydati Kristu, a toto svědectví musí najíti výraz v rodinách i ve škole, v životě jednotlivců i celých národů!

I.

1. Drazí přátelé! Vyslovil jsem v řeči své z celého přesvědčení, že jeden z největších zločinů naší doby jest, že viklá a otřásá základním pilířem všech států a národů, rodinným životem, svátostí manželství.

Vraťme se k této myšlence. Kristus posvětil stav manželský a učinil ho svátostným. Celými proudy

milostí oblévá duši těch, již přišli, aby s láskou a úctou vzájemnou před oltářem božím slíbili si pro celý život věrnost a oddanost. Je to slib Bohu daný, je to přísaha před tváří nejvyššího vyslovená: jaké pevnosti, jaké svatosti tím nabyla!

Co učinila z manželství doba naše? S jakým posměškem se o něm mluví, a jak lhostejně, s jakou nevážností se přistupuje k oltáři, aby pouhá nepřijemná »ceremonie« co nejdříve byla odbyta. Což ví mladá, nezkušená a snad i domýšlivá hlava muže o bojích a svízelných, jež chystá budoucnost, o hořkých zklamáních, nezdařených plánech, marných, zničených snech? Což tuší mladistvá dívka o velkých, svatých povinnostech a těžkých, věčné sebeobětování a sebezapření vyžadujících úkolech; kráčí tak pyšně a šťastně po boku toho, v němž vidí lásky i síly dost, by ochránil ji před drsností života. Koho z nich napadne, aby to štěstí své složili ku patě kříže, aby pro lásku svou a věrnost, jež celý život má vytrvat, horoucí modlitbou si vyprosili požehnání?

A co mám teprve říci o těch, kdož sňatek snižují na ničemnou, nectnou kupeckou smlouvu, kde jen hlava přemýšlí a rozum počítá, ale srdce mlčí, či snad dokonce bolestí a zoufalstvím se chvěje? Muž bez víry, žena bez víry, chápete, draží moji, všechnu hrůzu těch slov? Jaké požehnání může spočinouti na domě tom, jaká milost může provázet a žehnat jich snahám? První léta snad projdou ve zdánlivém štěstí, je-li jinak jich život bezstarostný, ale pak, kdy mají osvědčiti oba, co mravní síly v jejich duších, co trpělivosti, sebezapření, obětavosti — jak brzy se to zdánlivé blaho mění v hoře a žal. Co bolestných, krvavých, před světem ukryvaných slz vyteklo v takých domácnostech, co krutých, jak dýka ostrých slov vyměněno, jak znenáhla bývalá láska se mění v tiché ledové záští — a pak? Věčně k sobě připoutáni a přec celou propast mezi sebou vidouce — jdou životem nešťastní a bez útěchy.

Svět ovšem i zde byl ihned po ruce s odpovědí: »Nesnesou-li se manželé více, nechť se

prostě rozejdou!« S jakým jásotem byla přijata ta věta, jak v novinách, románech i na jevištích pro ni pracováno. Dnes v některých státech jest již rozvod zaveden — a následky se již dostavily. Tak ve Francii roku 1887 bylo za rok 6000 rozvodů, r. 1892 již 7456 a zvláštní jest, že 76 proc. těchto žádostí o rozvod bylo právě z kruhů dělnických. Ta čísla přímo křičí, jsou více nežli důkazem, že tímto způsobem celé manželství je zničeno, že otevřena brána všem neřestem. Manželé, čím zpustlejší, tím dříve se sebe nasatí — a pak — nuž pak začne trýznění — a pak přijde rozvod. Jak hlubokou pravdu tudíž slavný professor protestantský Dernburg, z university berlínské, vyslovil r. 1894 ve své přednášce :

„Manželství je od věků historických zařízením čistě náboženským; kdyby dostalo pouze ráz občanský, osvědčilo by se pro rodiny i celé národy osudným. Je to poblouzením velkým přenášeti manželství z chrámů na půdu civilní. Je-li manželství smlouvou pouze občanskou, bez rázu náboženského, pak nikdo nezabrání vášni lidské, roztrhati smlouvu tu jako každou jinou. Civilní sňatek neliší se nic od smlouvy tržní, kde jeden prodává a druhý kupuje!«

A o to usiluje všemi silami naše doba; drazí přátelé, není povinností všech, jimž jméno křesťan není pouhým zvykem, opřítí se proti tomu ze všech sil a vydati svědectví Kristu?

2. Ale ne pouze uzavření sňatku manželského má býti křesťanským — celý život musí býti provanut duchem takovým. Nestačí pouze pozvati si Krista za hosta svatebního, vzpomínka naň musí zůstatí živou a trvalou. Je pravda, že jmenovitě v době nynější muž až příliš snadno přijde v nebezpečí vědomí náboženského pozbytí ne-li zcela, aspoň v něm ochladnout; je příliš modou nyní, aby muž ukazoval se aspoň ve veřejnosti povzneseným nad vše, co s otázkou náboženskou souvisí — a kolik je mezi lidmi ryzích, mužných povah, jež by u vědomí, že plní vážnou, svatou povinnost, dovedly vzdorovati obecnému proudu — nuž — tím více je třeba, aby na srdci ženy své

tu víru znovu našel, aby z celého života jejího, z její oddanosti, trpělivosti, obětavosti vycítil, co dovede dáti srdci lidskému síly sv. náboženství.

Kdo na podobné věci dnes myslí, drazí moji? Matky nynější, připravující dcery své od dětských téměř let ku vdavkám, hledíce všemi prostředky postarati se jim o zaopatření — na všechno myslí, všemu je učí — jen na tu pravou ušlechtilost dívčího srdce, jen na ten pravý i ve stáří stejně mocný půvab ženské duše, zbožné, opravdově náboženské vychování myslí nejméně. Jak krutá je podobná láska! Jak se pak mstí na ubohém dítěti v těžkých, hořkých chvílích života.

Vzpomeňte jen, drazí přátelé, na vlastní život svůj. Většina z vás, když jste uzavírali před Bohem svazek pro celý život a založili krb svůj vlastní, nepřinesla k němu než pilné pracovitě ruce, upřímnou lásku k sobě a důvěru v Pána Boha. Nebyl váš život lehkým. Teď snad už vlas začíná šedivěti, nejhorší jest již dávno za vámi, a přec, při pouhé vzpomínce, zachvějete se, jak jste to vše mohli přestát. Jste snad dnes již staří, ale jdete spolu jako věrní, dobří přátelé, dům váš je vám celým světem, starost jednoho tíží stejně i druhého, a radost i štěstí teprve je vám společným. Co vás sílilo, co povznášelo a uchránilo? Nebyl to vždy a pokaždé důvěřivý pohled k nebesům, plný naděje a víry v přispění boží?

A opět, všude tam, kde po štěstí ani památky, kde nesváry a různice na denním pořádku, kde slovo ostré stihá ostřejší a lidé spolu žijí, jakoby každý s jiné hvězdy spad' — co je vinno, než naprostý nedostatek víry? Štěstí ještě, je-li žena zbožná! Modlitby její a plač její snad přece zadrží trestající ruku boží a uprosí rozhněvanou spravedlnost boží!

Tedy, drazí přátelé, je třeba uvést ducha křesťanského znovu do našich rodin, má-li lépe býti; obraz Ukřižovaného snad leží kdesi zaprášen, zapomenut; je třeba vykázati mu první místo ne pouze na stěně, ale i v srdcích. Zaplatili z vás mnozí dosti draze, že naň zapomněli; tím úžeji, tím vroucněji nutno k Němu se přimknout, aby pod vaší střechou láska manželská

věrnost upřímná, snášlivost a trpělivost znovu se trvale usadily. V těžkých dobách nynějších nutno vydati svědectví Kristu, rodiny naše nechť hlásí se k Němu nejupřímněji a nejvřeleji, již pro vlastní štěstí své!

II.

1. A pro štěstí dětí svých, — přidávám dále. Tato struna v lidském srdci, láska k dětem, je přec jen nejcitlivější, ať již poměry rodinné jsou jakékoliv, rozhárané či šťastné — láska k dětem zůstává přec posledním poutem, jež manžely pojí, a to-li se přetrhne, není ve světě moci, jež by srdce sobě od-cizená dovedla sblížit. Děti šťastnými vidět, klidnou budoucnost jim připravit, vyzbrojit je vším, čeho jim pro životní boj bude potřebí, to jest konečným účelem všech starostí a snah a namáhání všech rodičů. Nuže, pak na to hlavní se nesmí zapomenouti, láska ku kříži musí býti vštípena v srdce dětská, bázeň boží musí býti podkladem všeho vychování. To cítí dobře i tak zvané liberální kruhy: otec o chrám Páně snad po celý rok nezavadí, matka snad již dávno si odvykla ruce k modlitbě sepnout; a přec přísně dbají na to, by děti byli k modlitbě vedeny a nábožensky vychovány. Ovšem, drazí přátelé, jaký to může míti výsledek? Láska k Bohu se nedá do srdce dětského vkomandovat; ze srdce matčina tam musí vplynout, na příkladě otcově se musí sílit, slovem, všechen vzduch rodinný jí musí býti prohřát, aby dovedla vzdorovat po celý život. Pak ať již s dítětem se ve světě děje cokoli, ať mu zlí lidé snad na čas i vzpomínku na Boha vyrvou, hříchy a náruživosti srdce zpustoší a poskvrní; vzpomínka na zbožnou matku a zbožného otce tají se v srdci živá a velká, a přecasto dovede zbloudilého přivést zpět na dobrou cestu.

Ve jménu těch dítek, vy rodičové křesťanští, jež srdci vašemu jsou tak drahé, pro časné i věčné blaho těch, pro něž jste již tolik podnikli, pro něž vám žádný krok není obtížný, žádná obět velikou, prosím a zapřísahám, dbejte o to, aby rostly u víře, lásce a bázní boží.

2. A tu musím dotknouti se otázky vysoce důležité a palčivé. Vychování dětí má se díti na základě bázně boží; vše, čím obohatí se jejich duch, všechny vědomosti, jimiž přeplní se mladá hlava, nestačí, aby mladé srdce uchránily pohromy; proto čím dále tím mohutněji se rozlehá volání křesťanských rodičů, aby se jim stalo po právu, aby škola, kam jsou nuceni posítati své děti, nebořila, co stavěli s takovou láskou a s tak něžnou péčí, slovem, aby učení kříže posvětilo, proniklo a prohrálo učení světské. Ten boj musí býti vyhrán; čím více přibývá zpustlosti mravní, čím se budoucnost stává děsivější, čím jasněji cítí lidstvo, že hrozí zkáza a zničení všemu, na čem pracovala tisíciletí — tím mocněji vítězí přesvědčení, že třeba především postarati se o mravnější, lepší, ušlechtilejší dorost. Byly doby, nám všem posud v živé paměti dlící, kdy kříže, znamení spásy světla, byly ze škol odstraňovány, kdy otčenaš již nebyl prý pro dětské mysli, kdy vymyšleny modlitby, jež by se stejně mohly modliti děti všech vyznání. Byly to chvíle, jež těžce poškodily náboženské vzdělání celých pokolení; ale přešly tak jak vznikly, a nemůže býti doba daleká, kdy opět i ve škole přijde kříž ku staré cti. O to pracovat, o to se zasazovat, je povinností všech, jimž věc víry je věcí svatou; zde jmenovitě je třeba vydati svědectví Kristu.

V rodině i ve škole musí zavládnouti duch křesťanský a odtud proniknouti i do celého veřejného života.

3. Drazí přátelé! Opakuji, časy se poněkud změnily; doba, kdy neznabožstvím směl se beztrestně chlubit i klučik sotva škole odrostlý, kdy v polovzdělaných kruzích se stalo přímo modou, otíratí se o věci nejsvětější, pomalu mizí; následky jsou příliš hrůzné, aby se nezačalo pomýšletí na obrat; ale od v a h a posud chybí. Je dosti mužů, již v úkrytu rádi a z duše se k Bohu pomodlí, ale před tak zv. veřejným míněním se posud třesou a neradi by ve světě platili za „klerikály“. Bože můj, jak je to smutné! Pří-

klad jediné chyby Petrovy po celá tisíciletí nachází nezměrný počet napodobitelů, ale hrdinné, velké pokání jeho téměř žádných. Ten nepravý, nemužný stud musí býti odhozen, přemožen!

Či by to bylo opravdu hanbou býti věrným ve víře, jež našim praotcům byla svatou a nevýslovně drahou, v níž vychovali nás s nekonečnou láskou a tolikerymi oběťmi naši rodiče; bylo by to nečestné hlásiti se všude, veřejně a mužně k Tomu, jenž za nás s nebe sestoupil, na kříži zemřel a slavně z mrtvých vstal? Což není stokráte nečestnější zbaběle zakrývat své nejlepší přesvědčení, mlčet, kdy kydá se hana a třísni se posměchem, co nám bylo svatým?— Tupí-li kdo mou národnost, posmívá-li se mé řeči, tropí-li si smích z národních našich snah, a já mlčím, neozvu se, nepostavím se na odpor, platím plným právem za sketu, za člověka, který není hoden nazývat se Čechem. Jakže, drazí přátelé, a tehdy by mělo býti mlčení známkou vzdělanosti, osvícenosti, snášenlivosti, jde-li o hájení zájmů mnohem posvátnějších?

Jak jsou činní, neúmorní a obětaví nepřátelé víry; jak svorně si pracují do rukou, jak si přes veškerý rozdíl řečí a cílů najednou rozumějí, jedná-li se o útok proti Kristu. Zášť je činná a láska by mohla či směla býti liknavou? Doba dnešní jest doba dělení duchů, pro lidi polovičaté, nerozhodné není tu místa, pro zbabělce, kteří jak lid ostře vyslovuje, Bohu i ďáblu zapalují po svíčičce, obě strany nemají než opovržení. Buď pod slavný, vznešený prapor víry, a to cele, slovy i skutkem, či pod prapor vzpoury proti Bohu — k tomu musí dojít. Události světové přímo nutí k rychlému rozhodnutí.

4. Drazí přátelé! Účelem mých řečí není nic jiného, než k tomu vybídnouti také vás. Dal-li Bůh sílu slovům mým, by vryla se v paměť a vnikla do srdcí, zdařilo-li se mi přesvědčiti vás, že není pro vás a pro nikoho ani míru ani štěstí ani spásy žádné leč pod křížem Kristovým, pak je to přímo povinností vaší dle toho se zachovat. Žádný z vás není příliš nepatrný, aby se nemohl státi apoštolem této

myšlenky. Ale začít se musí ihned, bez odkladu a začítí je třeba s čistým svědomím!

Napřed smíření s Bohem, upřímné a dokonalé vyrovnání účtů starých, polozapomenutých, ale nad celou věčností rozhodujících. Je doba velikonoční sv. zpovědi — nuže, drazí přátelé, co mnohý z vás snad již po léta nevykonal, nechť stane se letos a to upřímně! Zamyslit se jednou vážně a opravdově nad předešlým životem, rozpomenout se na vše, čím srdce poskvřeno, čím duše zneuctěna, čím pokoj a mír byl ztracen, srovnati s nekonečnou láskou boží vlastní nevděk a nehodnost, a pak k hluboké, pravé lítosti a kajícímu vyznání jest jenom krok. A ten krok musí býti učiněn, má-li milost a láska boží občerstviti a k novému životu vzbuditi vyprahlá srdce!

Smíření s Bohem pracujte pak na oživení křesťanského ducha ve vlastním srdci i ve svém okolí. Snad modlitba jen zřídka a to jen ze zvyku zabloudila na vaše rety, snad jste ani nepoznali celou nevýslovnou sladkost a útěchu pravé modlitby, kdy celá duše vzlétá k nebesům a klaní se, chválí, děkuje a prosí před trůnem Nejvyššího.

Posvěcujte modlitbou každou práci svou! Svět zlořečí a se rouhá — vy se modlete a chvalte svého Otce v nebesích, a On změní prosby vaše v plnost požehnání. Cesta do chrámu tak mnohým zarostla. Boj o život jim srdce zranil, duši uštvál, a oni ubozí ani nevzpomněli, že zde je dárce útěchy a síly a nadšení; ani jednou v týdně, že by vám nezbyla chvíle, abyste při oběti Nejvyššího obětovali Bohu své myšlenky, své city, svá přání i svá utrpení, a pod ochranu Jeho postavili své přátele a své děti? O věřte mi, jde se lépe, radostněji a zmužileji zase ku všedním lopotám a starostem, když člověk svěřil Bohu vše, čím srdce se zachvělo a duch se zabýval!

Čest své víry chraňte a hajte všude proti každému. Ale více nežli slovy, hajte ji skutky, více nežli horlením a snad i voláním trestů božích na hlavy trpitelův, hajte ji hojnými důkazy lásky, soucitu, milosrdenství a odpuštění, aby poznal svět, že Kristovými jste učedníky.

Končím drazí přátelé příběhem snad známým :

Po vojenské přehlídce, kterou kdysi Napoleon I., jsa ještě na výši slávy a moci, na polích elysejských pořádal, spatřil mezi deflujícími vojíny starého vojáka, který se mu zdál nějak známým. Chtěl se přesvědčiti, a to tím více, že starý válečník byl posud pouze „prostým“. Jak ve zvyku měl, optal se ho císař prostě a úsečně po bitvách, na nichž podíl bral.

„U Rivoli?“ zněla otázka. „Byl“, stejně úsečně opověděl vojín. „U Marenga?“ „Byl.“ „U Slavkova?“ „Byl.“ „U Jenny?“ „Byl.“ „U Auerstädtu?“ „Byl.“

„Bravo! kapitáne!“ zvolal císař a připíal mu na prsa kříž čestné legie.

Drazí moji, celý život náš je bojem pod praporem nekonečně světějším, za věc nekonečně velebnější. A přijde chvíle, kdy vůdce náš také přehlížeti bude naše rady a bude klásti otázky, jež rozhodnou nad celou věčností: Byl jsi tam, kde šlo o čest moji, o dobro bližního, o skutky lásky, skutky milosrdenství, byl jsi všude, kam volal tě hlas sv. víry?

Kéž všici smíme říci s radostným nadšením: Ano, Pane, všude jsem byl a ne jako pouhý divák, ale jako věrné dítě Tvé, pracující všemi silami duše i těla, aby plnilo vůli Tvou.

Pak ruka Boží podá nám ne snad kříž legie čestné, ale odznak legie vyvolených, odznak svých věrných dědiců nebes.

Amen.

OBSAH:

	Str.
Jest jeden Bůh	5
Nesmrtelnost duše	16
Dílo vykoupení	27
Láska k vlasti	39
Socialismus a náboženství	51
Svědectví Kristu	63

Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci

doporučuje:

- Badeni Jan, Život sv. Ignáce z Loyoly, zakladatele Tovaryšstva Ježíšova.** Přeložil Jan Tagliaferro. 1 K 70 h.
- Berutti Celestin, Duch sv. Alfonsa Marie z Liguori.** Dle třetího vlašského vydání přeložil P. B. Matějů. 1 K 80 h.
- Čermák Dominik K., Premonstráti v Čechách a na Moravě.** Stručné vypsání osudů jednotlivých bud ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů toho řádu dle roku jich založení. Co dárek k páté padesátileté památce přenesení sv. Norberta podává —. 5 K.
- Gaudela M., Ctihodný kněz Josef Allemand, zakladatel spolků jinochů ve Francii.** Podává Josef Šauer z Augenburku. 60 h.
- Janda František, Život blahosl. Jana Gabriela Perboyre, kněze společnosti misionářů.** Dle vlastiny zpracoval —. 1 K 60 h.
- **Život blah. Jana La Salle.** Dle vlastiny zpracoval —. 1 K 20 h.
- Janovský Frant., Pius hrabě d'Avernas, věrný následovník sv. Aloisa. (1875/1901.)** Z obšírného spisu Bernarda Arense, se svolením autora, české mládeži podává —. Snížená cena 20 h.
- Ježek Jan, Počátky křesťanství mezi Slovany. Část I.: Slované jižní.** 48 h.
- Jouve E., Sv. Antonín Toulonský a chléb chudých.** Přeložil Fr. Žák. 1 K 20 h.
- Konečný F. Filip, Sv. Kateřina Sienská, panna ze Třetího řádu sv. Dominika.** Životopisný obraz. 2 K 40 h.
- Lobkovic, Princ Z. V., Římští papežové.** Statistická data. S portretem papeže Pia X. a třemi statistickými přílohami. Dle různých pramenů sestavil —. 1 K 80 h.
- Novák Tomáš, Úvahy o sv. Janu Nepomuckém.** 48 h.
- Podlaha, Dr. Ant., Sv. Václava hrob a ostatky.** S mnohými obrazy. 1 K 20 h.
- **Život Pána Ježíše.** Obrazy Filipa Schumachera. Nádherné ilustrované a skv. váz. dílo. 32 K.
- Samsour, Dr. Josef, Několik statí z dějin a života církve katolické.** 1 K 30 h.
- **Obrazy z dějin církve katolické. Církev a vzdělanost ve středověku.** — Galileo Galilei a jeho odsouzení. 1 K 10 h.
- Svoboda Josef, Z kraje Hradeckého.** K dějinám katolické reformace. 1 K 60 h.
- Blahosl. Edmunda Kampiana, mučedníka z Tovaryšstva Ježíšova, Desatero důvodů o pravosti víry katolické proti sektám novověkým.** Druhé vydání. S příloženou chvalořečí téhož blahoslavence na sv. Václava. Vydal P. Ant. Rejzek. 60 h.
- Lenz, Dr. Antonín, Apologie sněmu Kostnického v příčině odsouzení 45 vět Jana Viklífa.** Na základě spisů Jana Viklífa napsal —. 1 K 20 h.
- **Mariologie čili Učení církve katolické a v církvi chované o Matce Boží.** 1 K 80 h.
- Pecci, Joachim kardinál, Církev a vzdělanost.** Dva poslední pastýřské listy biskupa perugijského Joachima kardinála Pecciho, nyní slavně panujícího papeže Lva XIII. Přeložil Vojt. Kameš. 50 h.
- Podstránský J. B., Člověk bez náboženství.** Dle starého němec. spisu vzdělal —. 72 h.

- Pošmourný Josef, O náboženské lhostejnosti.** 50 h.
Pošmurný, Dr. Josef, Ord. Crucig., Vraťme se k zásadám křesťanským. 50 h.
 — **Škola konfesionální. Důvěrné listy bratru tří bodů. Věnováno vysoké říšské radě ve Vídni. Autorisovaný překlad.** 30 h.
Vojáček Methoděj, Pomněnky z 900letého jubilea sv. Vojtěcha slaveného r. 1897. 1 K 20 h.
Zháněl, Dr. Rudolf, Svatý Otec Pius X. — 50 let knězem (1858 až 1908). Ku dni 18. září 1908. S podobiznou sv. Otce Pia X. 70 h.
Život a působení svatého Vavřince z Brindisi, kněze řádu kapucinského. K slavnosti jeho svatořečení dne 8. prosince 1881. 30 h.
Deschamps Alfred, T. J., doktor lékařství a přírodních věd, Současný zázrak (Peter de Rudder.) Dle čtvrtého vydání s povolením spisovatelovým přeložil Fr. Vaňous, církev. kněz v Chicagu. 70 h.
Čermák Josef, Důkaz i obrana náboženství katolického. Zvláště pro vyšší třídy škol středních i pro vzdělávací ústavy učitelské sepsal —. Druhé nezměněné vydání. 2 K.
Freund Jiří, C. SS. R., Moderní hesla protináboženská. Zčeštil preláť Dr. Jan Nep. Sedlák. Druhé opravené vydání. 80 h.
 — **Volnost, rovnost, bratrství. Přeložil Jos. Fr. Rejzek.** 32 h.
Ježek Jan, Obrana víry. 50 h.
Samsour, Dr. Josef, Tři časové otázky:
 1. Možné-li svět odkřesťaniti? 2. Církev a věda. 3. Poměr státu k církvi. 90 h.
Vachal V. M, Zpověď katolíků ve světle pravdy. 1 K 20 h.
Wintera Vavřinec, Bůh stvořitel — Bůh soudce. Úvaha dogmatická. 60 h.
Sv. Augustina kniha o vyučování katechumenů. Př. Dr. F. Jokl. 75 h.
Černovský, Th. Dr. Ferdinand B., O. s. Aug., Snoubenci na katolickém farním úřadě. Se zřetelem k novým nařízením a výnosům podává —. 1 K 30 h.
Kocián Václav, Nadace církevní, zvláště mešní. Po stránce historické, právně kritické a najmě praktické podává —. Snížená cena 1 K.
Konečný Fr. Filip, Svatý růženec. Po stránce dějinné, asketické a liturgické vykládá —. 2 K 40 h, váz. 4 K 60 h.
Král Karel, Zakládání a opisování mešních nadací. Nařízení v té příčině vydaná a na ten čas platná. 20 h.
Macek Václav, Stav manželský a příprava k němu. Poučení pro katolické snoubence, manžely a rodiče, též ku potřebě správců duchovních. 48 h.
Proschwitzer Franciscus, Manuale rituum ad usum directorum chori provinciae Pragensis juxta missale, graduale et breviarium romanum nec non rituale ac processionale Romano-Bohemicum. Vydání s českým textem. 8 K, váz. 9 K 60 h. Kniha tato jest necenitelnou pomůckou ke všem obřadům církevním.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví

Gustav Franci v Praze,

Melantrichova ulice, č. 536. (Palác Městské spořitelny.)